

Förslag till nytt landskapsandelssystem 2018

Förord

Ålands landskapsregering (LR) beslöt år 2015 att revidera det kommunala ekonomiska utjämningsystemet, landskapsandelssystemet (LS-systemet).

Detta är rapporten *Förslag till nytt landskapsandelssystem 2018*. Efter remissförfarandet (till 31.08.2016) har rapporten att färdigställts på basen av den input som kommit (se remissanalysen på hemsidan). Rapporten beskriver det nya systemet, samt metoden för att ta fram det nya systemet. Ålands landskapsregering har godkänt att slutrapporten skickas på lagberedning. **Styrgruppen, med representanter för LR, Mariehamns stad och Ålands kommunförbund** har fått ge sina synpunkter på att förslaget godkännts.

Kompletterande provberäkningar med nya år kommer göras längre fram i beredningen, i takt med att bakgrundsinformationen blir tillgänglig. Dessa beräkningar samt eventuella andra uppdateringar kommer att publiceras på www.regeringen.ax¹.

En osäkerhetsfaktor i beredningen av detta system är vilken modell kommunerna slutligen kommer överens om gällande kostnadsfördelningen inom de områden som omfattas av kommunernas socialtjänst (KST). Om det under reformarbetet framkommer nya uppgifter om hur kostnadsfördelningen kommer att se ut framöver, är det fortfarande under beredningsprocessen möjligt att justera i parametrarna inom ramen av LS-systemet på basen av den nya informationen.

På grund av information (februari 2016) gällande SOTE-reformen i riket, så finns det en risk att effekterna av denna reform blir stora för kommunernas och landskapets ekonomi. Främst skattekompletteringen i detta system kan påverkas av SOTE-reformen men det kan inte uteslutas att också andra delar i systemet påverkas. LR har ändå valt att fortskrida med förnyelsearbetet av landskapsandelssystemet. Målsättningen är att det nya systemet ska träda i kraft den 1 januari 2018.

September 2016

Robert Lönnqvist
Projektledare

---

¹ <http://www.regeringen.ax/ekonomi/remiss-om-landskapsandelar>

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Bakgrund	4
Arbetsmetod	4
1. Systemet och dess beståndsdelar	6
1.1. Skattekomplettering	6
1.1.1. Skattekomplettering: Övergripande metod	7
1.1.2. Skattekomplettering: Detaljerad metod.....	8
1.2. Kalkylerade landskapsandelar för grundskolan och socialvården.....	14
1.2.1. Kalkylerad landskapsandel för grundskola	14
1.2.2. Kalkylerad landskapsandel för socialvård.....	19
1.3. Kostnadsutjämning och LS-andel – Särskilda områden.....	23
1.4. Skärgårdstillägg	25
1.5. Andra delar	27
1.5.1. Landskapsandelar för främjande av fritid och bibliotek	27
1.6. Samarbetsstöd, samgångsstöd och övergångssystem	28
1.6.1. Samarbetsstöd.....	28
1.6.2. Samgångsstöd.....	28
1.6.3. Övergångssystem	30
2. Basbelopp och uppföljning av dessa.....	30
3. Övriga kommentarer som ligger utanför systemet.....	32
3.1. Hantering av kompensationer för avdrag i beskattning samt kompensationer för kapitalinkomster	32
3.2. Redovisningsprinciper	33
3.3. Utvärdering av landskapsandelssystemet 2018-2022.....	33
4. Diskussion.....	34
Bilaga 1 – Referensgrupp	I
Bilaga 2 – Styrgrupp	II
Bilaga 3 – Projektgrupp.....	III
Bilaga 4 – Olika delar som varit på förslag och uteslutits.....	IV
Bilaga 5 – Exempelberäkning, LS-andelar	V
Bilaga 6 – Referenslista.....	IX

Sammanfattning

Det nya åländska landskapsandelssystemet (LS-systemet) ska liksom det nuvarande fördela ekonomisk ersättning för den verksamhet som lagstiftaren ålägger kommuner. Andelar ges på kalkylerade grunder och systemet utjämnar förutsättningar mellan kommuner för att alla kommuner ska ha möjlighet att producera en likvärdig service. Landskapsandelar kan även ges på basen av politiska mål, för att främja en viss typ av region eller annan målsättning.

En exakt definition av likvärdig service är svår att ge. Däremot ämnar systemet utjämna i huvudsak opåverkbara skillnader mellan kommuner, vilket i sig skapar förutsättningar för en likvärdig service-produktion. Utjämnningen mellan kommuner sker på basen av olika parametrar som beskrivs i detta dokument. Opåverkbara parametrar återfinns på ett generellt plan både på inkomst- och kostnadssidan. Exempel på parametrar som kan vara opåverkbara är skillnader i beskattningsbar inkomst, demografiska skillnader samt fall eller händelser i utsatta uppgiftsområden.

Systemet som nu fördelar landskapsandelar (2016) trädde i kraft den 1.1.2008. Systemet utvärderades på uppdrag av Ålands landskapsregering år 2014, och senare togs beslut om en revidering av systemet.

En parlamentarisk referensgrupp fick i uppdrag att ta fram vilka mål ett nytt system ska uppnå:

- 1 Landskapsandelssystemet ska ge kommunerna möjlighet att tillhandahålla lagstadgad basservice. Målet nås genom inkomst- och kostnadsutjämning
- 2 Landskapsandelssystemet ska vara enkelt och förutsägbart. Målet nås genom en steglös modell och ett fåtal parametrar som styr fördelningen
- 3 Landskapsandelssystemet ska gynna hållbar tillväxt
- 4 Landskapsandelssystemet ska främja samarbete och samgång

Förslaget till nytt landskapsandelssystem syftar till att uppfylla dessa fyra målsättningar. Arbetet med förslaget har även haft slutsatserna från utvärderingen av det gällande systemet, en analys av liknande system i Norden, samt hörande av sakkunniga som grund. Förslaget innebär en ny logik och en ny matematisk fördelning av de ekonomiska resurser LR föreslår. Således har inte projektet tagit ansvar för hur stor den totala överföringen i systemet ska vara, det är en politisk fråga.

Arbetet med att ta fram förslaget har skett i projektform enligt PPS-modellen. En styrgrupp med representanter från Ålands landskapsregering, Mariehamns stad och Ålands kommunförbund (ÅKF) har lett arbetet, och en projektgrupp har tagit fram förslaget till ett nytt system.

En generell strävan från projektgruppen i framtagandet av det nya systemet har varit att söka en realekonomisk förklaring eller objektiva kriterier till varför kommuner ska erhålla ersättning, samt hur ersättningen ska fördelas mellan olika uppgiftsområden. Dessa

förklaringar har sökts i opåverkbara skillnader mellan kommuner, och sådana opåverkbara skillnader finns på inkomst samt kostnadssidan.

Kostnadsutjämning, eller ersättning för kostnader som anses opåverkbara, finns för: mindre skolor, demografi-ersättning i socialvården, samt för särskilda utsatta uppgiftsområden inom kommunernas socialtjänst (KST) och träningsundervisningen. På inkomstsidan är det främst beskattningsbar inkomst och samfundsskatter som utjämnas mellan kommuner.

Förslaget till nytt landskapsandelssystem innebär följande centrala delar:

1. **Skattekomplettering**
2. **Kalkylerad landskapsandel**
  - 2.1. **Ersättning för grundskola**
  - 2.2. **Ersättning för socialvård**
3. **Kostnadsutjämning och LS-andel för särskilda verksamhetsområden**
4. **Skärgårdstillägg**
5. **Främjande av fritid och bibliotek, såsom idrott, kultur samt Medis-verksamhet**
6. **Samarbetsstöd/samgångsstöd**

En kort förklaring av varje del följer här i sammanfattningen, och en längre förklaring i rapporten.

Skattekompletteringen utjämnar skillnader på inkomstsidan mellan kommuner. Dessa skillnader uppstår i beskattningsbar inkomst och samfundsskatter. Skillnaderna är rätt stora mellan de åländska kommunerna. Därför föreslås skattekompletteringen utgöra ca 35-50 procent av totala utdelningen i LS-systemet. Genom att ge skattekompletteringen en stor vikt så skapas möjligheter att förändra kostnadsstrukturer, då inte dessa låses fast i en alltför hög kostnadsutjämning. Det kan även ses som att detta skapar en gemensam målbild för hela Åland att öka skattebasen. Skattekompletteringen är utformad så att en kommun inte kan påverka sin andel av skattekompletteringen positivt genom att förändra sin skattesats.

Kalkylerad landskapsandel, ersättning för grundskola sker enligt invånarantal i åldersgruppen 6-15. Därtill får kommuner med lägre invånarantal i åldersgruppen högre ersättning per invånare, samtidigt som systemet ger mer pengar för varje person till i denna åldersgrupp som kommunen får. Växer kommunen i åldersgruppen 6-15 så tappar den alltså inte pengar. Orsaken till det graderade förslaget är att det är dyrare att producera skola per elev när elevantalet är förhållandevis lågt.

Kalkylerad landskapsandel, ersättning för socialvård sker i förslaget enligt olika kalkylerade grunder. Områdena inom socialvård som ges ersättning för är äldreomsorg och barnomsorg. De kalkylerade grunderna är högre för äldre befolkning i flera åldersgrupper från 65+ samt befolkning i åldern 0-6. Orsaken till att dessa grupper bör erhålla högre ersättning är helt enkelt att de i genomsnitt medför högre kostnader än andra åldersgrupper. Detta är en opåverkbar kostnad för kommunen, det ska inte missgynna en kommun att ha förhållandevis fler äldre. Den kalkylerade grunden för olika åldersgrupper multipliceras med invånarantalet i

samma åldersgrupp, och sedan multipliceras detta med en ersättningsgrad. Samma ersättningsgrad gäller för alla kommuner utom för skärgårdskommuner.

Kostnadsutjämning och LS-andel för särskilda verksamhetsområden innefattar de s.k. ”KST” områdena, barnskydd, specialomsorg, missbrukarvård, handikappvård och övrig socialvård. Även träningsundervisningen ingår. Förslaget här innefattar dels en LS-andel, samt dels att kommuner ska dela på kostnaden, enligt en enkel matematisk fördelning. Fördelen med detta är att ingen kommun som råkar få många fall inom dessa områden direkt ska drabbas av det ekonomiskt.

Skärgårdstillägget föreslås ge skärgårdskommunerna högre ersättningsgrad för grundskolan och socialvården. Detta pga. deras särskilda utmaningar i insulära området. Ytterskärgården erhåller aningen högre ersättningsgrad för dessa delar, samt har även möjlighet att söka ett visst stöd för anläggningskostnader.

LS-andelar inom **främjande av fritid** delas ut för idrott, bibliotek, kultur samt medicinsksamhet (Medborgarinstitutet). Detta för att tydligt främja sådan typ av verksamhet. Inom de här uppgiftsområdena får kommunerna landskapsandelar enligt samma grunder, det framträder inte några direkta opåverkbara skillnader mellan kommunerna för dessa områden.

Samarbetsstöden ska stöda förarbeten och analyser för samgång och samordning. Utöver landskapsandelssystemet ger kommunindelningssystemet rätt till samgångsstöd. Stödet ges som en ersättning om LS-andelarna minskar vid samgång och som en bonus i euro/invånare. Således innebär samgång ökad ersättning till kommunerna under en övergångsperiod.

I Bilaga 5 finns ett kortfattat räkneexempel på hur LS-andelarna räknas fram, vilket på ett snabbt sätt kan underlätta förståelsen av systemet.

Inom de kalkylerade landskapsandelarna för grundskola, socialvård, utjämningsdelen och de fritidsfrämjande delarna baseras utdelningen på kalkylerade belopp, alltså **basbelopp**. Dessa belopp motsvarar verkliga kostnader för olika åldersgrupper inom dessa områden. För att basbeloppen ska följa den allmänna kostnadsutvecklingen i kommunerna indexeras de årligen. Ifall omfattningen och arten av landskapsandelsuppgifterna för kommuner ändras under året så bör även basbeloppen förändras, höjas eller sänkas. Utöver detta så bör basbeloppen justeras vart fjärde år, på basen av förändringar i volym eller service-nivå.

I diskussionskapitlet framgår en viktig slutsats från projektgruppen. Det är svårt att göra enkla och rättvisa system på 16 såpass olika kommuner. De 16 åländska kommunerna har stora skillnader mellan sig, vilket påverkar deras förutsättningar att producera lagstadgad service. Att hitta ett enkelt och rättvist landskapsandelssystem som passar alla 16 kommuner, där vissa är väldigt små, kommer alltid att vara en stor utmaning.

Bakgrund

Denna remissversion av slutrapporten beskriver arbetet med att ta fram ett nytt landskapsandelssystem samt förklarar det nya systemet, och härleder eventuella motiveringar till varför man lägger fram de förslag som presenteras.

Systemet som nu (år 2016) är i kraft har tillämpats sedan den 1.1.2008. Systemet utvärderades på uppdrag av LR år 2014 för att undersöka hur det senaste systemet fungerat, på basen av de målsättningar som sattes då. LR tog därefter beslut om att utforma en revidering av systemet.

Arbetsmetod

Arbetet med att ta fram förslaget till nytt landskapsandelssystem har genomförts som ett projekt enligt PPS-modellen. En parlamentarisk referensgrupp (se Bilaga 1) har beslutat om fyra effektmål, dvs. målsättningar, för ett nytt landskapsandelssystem. En styrgrupp (Bilaga 2) med finansministern som ordförande har lett arbetet med att ta fram ett nytt system som uppfyller effektmålen. En projektledare med projektgrupp (Bilaga 3) har utfört själva arbetet. Mariehamns stad och Ålands kommunförbund har varit representerade i styrgruppen.

Referensgruppen bestod av representanter från alla lagtingspartier och inledde sitt arbete med målsättningarna för landskapsandelssystemet i början av 2015 med att höra ett flertal sakkunniga inom olika sektorer. Detta ledde fram till att referensgruppen först beslutade om tre effektmål före lagtingsvalet (den 18 september 2015) och ett fjärde effektmål efter valet (den 25 januari 2016).

- 1 Landskapsandelssystemet ska ge kommunerna möjlighet att tillhandahålla lagstadgad basservice. Målet nås genom inkomst- och kostnadsutjämning
- 2 Landskapsandelssystemet ska vara enkelt och förutsägbart. Målet nås genom en steglös modell och ett fåtal parametrar som styr fördelningen
- 3 Landskapsandelssystemet ska gynna hållbar tillväxt
- 4 Landskapsandelssystemet ska främja samarbete och samgång

Projektgruppen har till stor del strävat efter att i fördelningen av landskapsandelar kunna förklara *varför* kommuner ska få pengar för de föreslagna sektorerna och *varför* ersättningen ska fördelas mellan kommuner och sektorer på ett visst sätt. Detta *varför* har till stor del förklarats med att kommuner behöver ersättning för opåverkbara skillnader som gärna ska kunna förklaras matematiskt eller logiskt. Om det inte finns någon matematisk förklaring eller explicit objektiva kriterier för utjämning till utdelningsfaktorn så är det den politiska viljan att stöda vissa områden som styr utdelningen.

Principen att söka opåverkbara skillnader har använts, det vill säga att kommuner ska erhålla ersättningar ifall det beror på en opåverkbar skillnad, till exempel den demografiska situationen. En kommun som har ofördelaktig demografisk situation ska för att inte ”drabbas” av det, erhålla högre ersättning i det utjämnande systemet. Att särskilja på påverkbara och opåverkbara skillnader är förstås svårt, men en kommun som medvetet väljer att ha högre

servicenivå ska inte direkt erhålla högre ekonomisk ersättningsgrad för detta. Det är ett exempel på vad en påverkbar skillnad är mellan kommuner. Viktiga opåverkbara skillnader som utjämnas i detta system är:

1. Demografi
2. Småskalighet i elevunderlag för skolektorn
3. Beskattningsbar inkomst och samfundsskatter
4. Kostnader inom utsatta områden, KST och STR
5. Skärgårdsutmaningar

Därtill erinras om att andra betydande delar i systemet är sammanslagningsunderstöd, samarbetsstöd och sedan en mindre del för idrott/kultur/bibliotek/medis. Dessa är alltså inte direkt ”opåverkbara” skillnader som ska utjämnas utifrån, men däremot vill man ge ersättning eller stöda just denna typ av verksamhet eller målsättning.

Med bakgrund i att systemet ämnar ge ersättning på förklarbara grunder så är de två naturliga utgångspunkter för var olika förutsättningar kan finnas: intäktssidan samt kostnadssidan.

De åländska kommunerna har rätt stora skillnader på intäktssidan, därför ämnar detta system att öka omfördelningen på intäktssidan.

På kostnadssidan finns två stora kostnadsenheter, grundskolan och soivialvården. Inom varje område finns faktorer som kan tas hänsyn till i utjämnningen. Befolkningsunderlaget är en faktor som ger ersättning, invånare i olika åldersgrupper som medför kostnader som härrör till dessa områden ska innebära ekonomiskt stöd.

Fler faktorer tas hänsyn till, vilka förklaras i kapitel 1. Skärgården har strukturella utmaningar, småskalighet och högre kostnader. Skärgårdens särställning framställs tidigare i denna utredning, och från politiskt håll har tydligt framkommit att skärgården ska erhålla högre andelar pga. dessa särskilda utmaningar. Någon djupare utredning för att fastställa dessa högre kostnader har inte gjorts, men förklaringen finns i ö-läget, glesbefolkat område och lågt befolkningsunderlag.

1. Systemet och dess beståndsdelar

Förslaget till system består av 6 centrala delar.

1.1 Skattekomplettering

1.2 Kalkylerad landskapsandel för

1.2.1 Grundskola

1.2.2 Socialvård

1.3 Kostnadsutjämning KST och träningsundervisning

1.4 Skärgårdsstöd

1.5 Främjande av fritid och bibliotek

1.6 Samarbetsstöd/samgångsstöd

1.1. Skattekomplettering

Vad är skattekomplettering?

Skattekompletteringen utjämnar skillnader på intäktssidan mellan kommuner. Det innebär att kommuner som har lägre intäkter pga. opåverkbara skillnader erhåller kompensation för detta. Med att sträva efter en utjämning på basen av opåverkbara skillnader i inkomstsidan så utjämnas skillnader som uppstår i dels den beskattningsbara inkomsten per invånare, samt även samfundsskatter per invånare.

Den beskattningsbara inkomsten per invånare kan skilja mellan kommuner på basen av skillnader mellan kommuninvånarens socioekonomiska ställning, arbetslöshetsgrad, sjukfrekvens och liknande. En typisk påverkbar skillnad som däremot INTE ska utjämnas för i denna del är skillnader i skattsatser mellan kommuner, det vill säga en kommun ska inte gynnas i LS-systemet genom att ha låg skatteprocent.

När det gäller samfundsskatter så tillfaller dessa kommunen där företaget har verksamhet, och kan ge stora extra intäkter till en kommun. Därför föreslås att hänsyn tas även till denna faktor i skattekompletteringen, då den har stor betydelse för kommunen och det är stora skillnader inom detta område på Åland. Medtagandet av samfundsskatten i kompletteringen bidrar också till att se Åland som en helhet.

Skattekompletteringen har som syfte att höja upp de kommuner som ligger under den utjämningsgräns som används. Systemet innehåller inte någon utjämningsdel vilket innebär att kommuner som ligger ovanför snittet *inte* behöver betala tillbaka till systemet. System där kommunerna som är ovanför utjämningsgränsen ska betala tillbaka till systemet är vanliga i andra nordiska modeller, bl.a. i Finland och Sverige.

1.1.1. Skattekomplettering: Övergripande metod

Skattekompletteringen fungerar så att en kommun erhåller skillnaden mellan en ”beräknad utjämningsgräns” för hela Åland mot den egna kommunens ”beräknade skatteinkomster”. I underlaget som jämförs inräknas ”inkomst som motsvarar debiterad skatt” samt ”samfundsskatteören” per invånare. ”Samfundsskatteören” innebär beskattningsbar inkomst som beräknats utgående från samfundsskatten och kommunens inkomstskattesats, härefter kallat samfundsskatteören. Nedan förklaras övergripande hur det fungerar, sedan följer detaljmotiveringar.

1. Beräknad kompletteringsgräns för hela Åland

Summerar femårsmedeltalen för de två termerna:

$$(1. \text{"inkomst som motsvarar debiterad skatt" för } \frac{\text{hela Åland}}{\text{hela Ålands inv}} \text{ samt för } 2. \frac{\text{smfsskatteören för hela Åland}}{\text{hela Ålands invånare}})$$

och sedan multipliceras allt detta med en faktor

2. Kommunens kompletteringsgräns

(liknande som ovan, fast kommunens data och inte multiplicerat med faktor)

Summerar femårsmedeltalen för de två termerna:

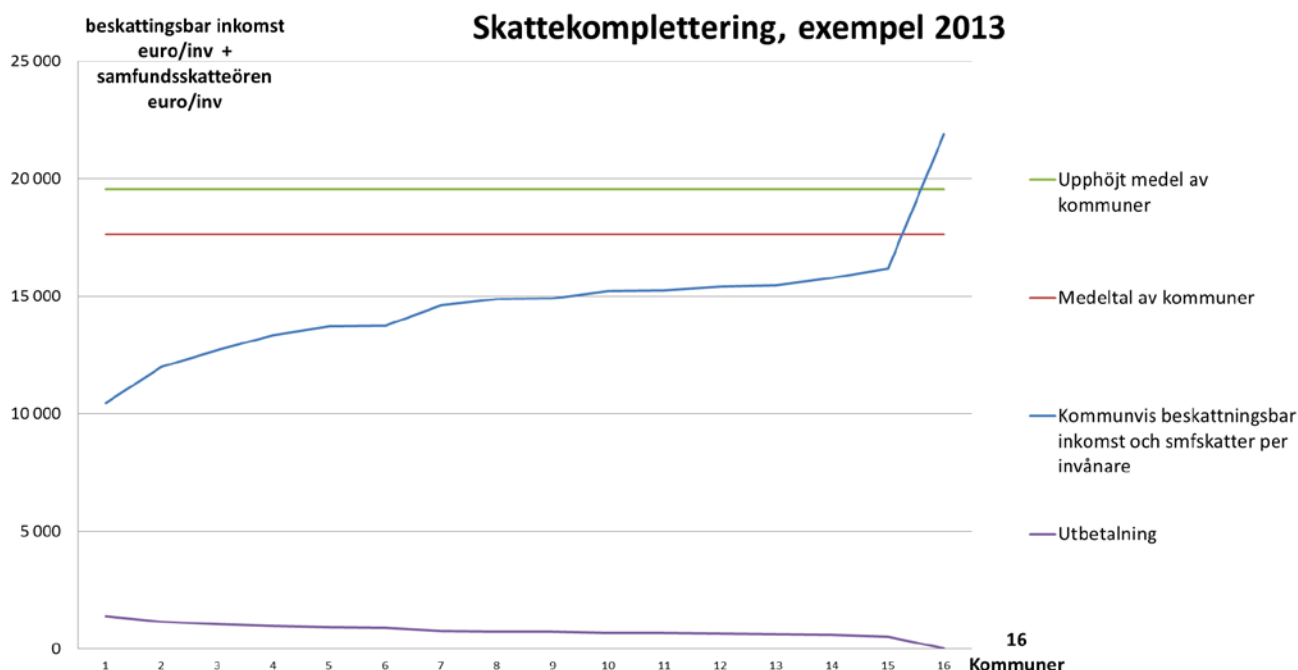
$$(1. \text{"inkomst som motsvarar debiterad skatt" för } \frac{\text{kommunen}}{\text{kommunens inv}} \text{ samt för } 2. \frac{\text{smfsskatteören för kommunen}}{\text{kommunens inv}})$$

3. Utbetalning till kommun:

Utbetalningen per invånare utgörs av skillnaden mellan utjämningsgränsen minus kommunens beräknade gräns. Om skillnaden är positiv får kommunen en utbetalning som är skillnaden mellan de två multiplicerat med 90 procent och kommunens skatteprocent eller hela Ålands skatteprocent, beroende på vilken som är lägre. Orsaken till 90 procent föreslås är att man vill behålla 10 procent ”tillväxtnytta”, det blir kvar en morot att stimulera företagande och ökade skatteinkomster i kommunen. En kommun kan heller inte direkt påverka LS-andelarna positivt genom att förändra skatteprocenten. När invånarantalet sedan multipliceras till skillnaden (invånarantal 1.1. året före dvs 1.1. 2012 för 2013 år LS-andelar) fås totala summan.

1.1.2.

Skattekomplettering: Detaljerad metod

Figur 1 Skattekomplettering, schematisk bild

1. Beräkna kompletteringsgräns för Åland

Kompletteringsgränsen för hela Åland innefattar ”inkomst som motsvarar debiterad skatt” per invånare samt samfundsskatteören per invånare för hela Åland. Summan av dessa två termer multipliceras sedan med en faktor (förklaras mer detaljerat senare i detta underkapitel) för att få utjämningsgränsen. Femårsmedeltal används även för att få jämnare underlag.

Inkomst som motsvarar debiterad skatt, beskattningsbar inkomst per invånare

Utjämningsgränsen för ett års LS-andelar beräknas med uppgifter från för 5 år, (två-sex år tillbaka, d.v.s. för de fem senaste åren för vilka beskattningen har slutförts) för ”den inkomst som motsvarar debiterad skatt”. (Uppgifterna är enligt debitering² och publiceras av skatteförvaltningen när beskattningen slutförts, således inte enligt kommunernas bokslut). D.v.s. för 2013 skulle utjämningsgränsen beräknas med uppgifter från fem år: 2007, 2008, 2009, 2010 och 2011 års ”inkomst som motsvarar debiterad skatt”. Det innebär att för varje år blir den genomsnittliga inkomsten och skattesatsen vägd. För varje år tas uppgiften och delas med invånarantalet den 1.1. samma år. D.v.s. för 2009 är invånarantalet den 1.1.2009, vilket är detsamma som 31.12.2008. När ”den inkomst som motsvarar debiterad skatt” dividerats med invånarantalet för de fem åren som bör beräknas, används ett aritmetiskt

² Observera att skattestatistiken har ändrats från och med skatteåret 2014. Begreppet debiterad skatt bör utredas innan grunderna fastslås i lag.

medeltal på detta. D.v.s. uppgifterna från 2007-2011 dividerat med fem. Det bedöms inte behövas mer avancerat medeltal här, även om ett viktat medeltal hade varit mer korrekt så är inte skillnaderna tillräckligt stora för att det ska anses nödvändigt. Målet är att bibehålla en viss enkelhet i systemet.

Orsaken till att ”inkomst som motsvarar debiterad skatt” används, är att ta hänsyn till såväl avdrag från inkomsten som avdrag från skatten när skattekompletteringen räknas ut. I nedanstående bild, Figur 2, syns att alla avdrag är tagna hänsyn till när man baserar uträkningen på just denna post.

Orsaken till att avdrag beaktas är att systemet annars skulle missgynna kommuner med stora avdrag. Vid försök med att använda uppgifter *före* avdrag, så syns att stora skillnader uppstår kommuner emellan i utdelningen av skattekomplettering, jämfört med att basera på siffror *efter* avdrag. Således används siffror som tar hänsyn till alla avdrag. Det innebär även att kommunerna kompenseras om lagtinget går in för att ändra avdragsgrunderna.

Förvärvsinkomster	2 040 019
<i>förändring, %</i>	
därav utlandsinkomster	
Avdrag, riks-	319 631
Avdrag för inkomstens förvärvande	19 968
Förvärvsinkomstavdrag	46 383
Grundavdrag	31 680
Övr avdrag inkl pensionsink avdrag	221 600
Avdrag, åländska	60 595
Resekostnadsavdrag	20 486
Studielåneavdrag	1 022
Sjukdomskostn.avdrag	34 561
Studieavdrag	4 526
Allmänt avdrag	
Avdrag, sammanlagt	380 276
"Beskattningsbar inkomst"	1 659 743
Skattesats	16,65
Kalkylerad skatt	277 433
Arbetsinkomstavdrag	
Övr. avdrag från skatten mm.	20 760
Debiteras	256 673
<i>förändring, %</i>	
Den inkomst som motsvarar debiterad skatt	1 536 350
<i>förändring, %</i>	

Figur 2 Exempeluppgifter bakom skattekomplettering, hänsyn till avdrag i beskattning

Samfundsskatter, samfundsskatteören

Att ta hänsyn till samfundsskatter, som alltså är av företagen erlagda skatter, i skattekompletteringen anses angeläget då de utgör en stor del av kommuners intäkter. Således skapar de mer gynnsamma förutsättningar i dessa kommuner och anses som en faktor som bör kompenseras utifrån. Huruvida höga samfundsskatter är en opåverkbar eller påverkbar faktor kan diskuteras, men dessa samfundsskatter bör, dels gynna hela Åland och beakta det att, förutsättningarna för att stimulera till företagande varierar kommunerna emellan. Vid skattekompletteringen används uppgifter enligt debitering, inte enligt kommunernas bokslut.

Även samfundsskatterna beräknas med femårsmedeltal. Detta för att undvika alltför volatila LS-andelar. Först tas samfundsskatte-data fram för kommunernas andel av samfundsskatten för hela Åland för vardera fem år.

För varje år tas sedan var för sig denna totala samfundsskatt/invånare (1.1. samma år) och divideras med medelskatteprocenten för samma år, för hela Åland. Här används vägt medeltal, för hela Ålands skatteprocent per år (debiteras/”inkomst som motsvarar debiterad skatt” för hela Åland). Efter att då ha fått fram ”samfundsskatteörena/inv”, d.v.s. vad samfundsskatten skulle motsvara i beskattningsbar inkomst/inv, så tas medeltal för de fem senaste åren för vilka beskattningen har slutförts fram. Även här räknas LS-andelarna fram på data från två-sex år tillbaka. D.v.s. för 2013 års LS-andelar skulle det vara 2007, 2008, 2009, 2010 och 2011 års siffror som används. Således tas medeltal på samfundsskatteörena från 2007-2011 för 2013 års LS-andelar.

Femårsmedeltalet för samfundsskatteören/invånare för hela Åland adderas alltså till femårsmedeltalet till ”inkomst som motsvarar debiterad skatt” för att beräkna kompletteringsgränsen.

Faktor

För att öka på skattekompletteringen multipliceras en **faktor** till medeltalet för Åland av samfundsskatteören plus ”inkomst som motsvarar debiterad skatt”. Detta höjer då summan av samfundsskatterna och ”inkomst som motsvarar debiterad skatt” med den multiplikatorn - **faktorn**. Då kompletteringsgränsen höjs kommer totala slutsumman i skattekompletteringen höjas. Faktorn behövs eftersom det är stora skillnader mellan de/den kommun som har högsta jämförelsevärdet gentemot de andra kommunerna. På en skala som skiljer sig mycket från lägsta till högsta värdet blir då medeltalet inte tillräckligt rättvist för att försöka uppnå en liknande nivå, med liknande förutsättningar. För att höja för kommuner med lägre skatteinkomster, och göra det möjligt för fler kommuner att få en liknande förutsättning på inkomstsidan så höjs därför medelvärdet med faktorn. Detta kan studeras i Figur 1, den gröna linjen kan höjas och sänkas, och då ökar eller minskar naturligtvis utdelningen i skattekompletteringen. Fortsatt resonemang kring faktorn följer i senare delen av punkt 3.

2. Kommunens kompletteringsgräns

Kommunens gräns räknas på samma vis som punkt 1 ovan. Skillnaden är att data inte är hela Ålands data, utan naturligtvis då den aktuella kommunens data, förutom i en punkt, samfundskattens medelskatteprocent, förklaras nedan.

Femårsmedeltal tas för ”den inkomst som motsvarar debiterad skatt” per invånare. Sedan adderas till detta samfundskatteören per invånare. Även här används samma uppgifter, samfundskatter per kommun, och märk väl även här används den genomsnittliga skatteprocenten för HELA Åland, när de totala samfundskatteörena räknas fram per kommun.

D.v.s. för en kommun används inte dess genomsnittliga skatteprocent för det året, utan hela Ålands skatteprocent eftersom utfallet av samfundsskattens utdelning för en kommun inte är beroende av den enskilda kommunens skattesats. Sedan tas femårsmedeltal för samfundskatteörena per kommun, och divideras sedan med invånarantalet i kommunen.

Observera att för kommunens gräns multipliceras ingen faktor till.

3. Utbetalning till kommuner

Summan skattekomplettering fås genom att ta fram skillnaden mellan den utjämningsgräns för hela Åland som räknades fram i punkt 1, mot varje kommuns jämförelsetal i punkt 2.

Om skillnaden mellan utjämningsgränsen för hela Åland mot en kommuns gräns är positiv, kommer kommunen erhålla skattekomplettering. Skillnaden som uppstår multipliceras sedan med en skatteprocent. Om kommunens skatteprocent är lägre än den genomsnittliga skatteprocenten för de fem aktuella åren som ligger till grund för kompletteringen, så används den egna kommunens skatteprocent. Annars används den genomsnittliga skatteprocenten för alla kommuner. Detta för att ingen kommun direkt ska gynnas av att ha låg skatteprocent. Ju högre skatteprocent som multipliceras desto större blir ju utdelningen. Däremot om kommunen har högre skatteprocent än medeltalet gäller inte kommunens skatteprocent, utan då gäller genomsnittsskatteprocenten. Genomsnittsskatteprocenten för varje kommun räknas fram genom ett aritmetiskt medeltal.

Skillnaden multiplicerat med skatteprocent multipliceras sedan med en ersättningsgrad, 90 procent. Detta för att behålla 10 procent tillväxtnytta.

När invånarantalet sedan multipliceras till skillnaden (invånarantal 1.1. året före dvs. 1.1. 2012 för 2013 år LS-andelar) fås totala summan.

Varför skatteutjämning?

Fördelar med att ha en stor del skattekomplettering är många. Det är framförallt en tydlig förklaring av hur LS-andelar ska fördelas, och genom att maximera denna del slipper systemet utjämna på basen av mer tveksamma faktorer inom kostnadssidan.

Utjämning på intäktssidan är rätt enkel att förstå, har kommuner olika beskattningsbar inkomst kommer de helt enkelt ha olika förutsättningar att ha råd med den lagstadgade servicen. Och genom att skapa liknande förutsättningar på intäktssidan, så innebär det att om kommunerna kan effektivisera sin verksamhet så kommer de fortfarande att erhålla lika mycket landskapsandelar, och således kunna göra bättre resultat.

Att utjämna på inkomstsidan innebär också att systemet inte låser fast någon kommun i en struktur, och det kan tänkas främja samarbeten och samgång.

Att ge liknande förutsättningar på intäktssidan minskar också risken för att kommuner börjar ”tävla” i skattesats med varandra, för att locka rika inflyttare. En kommun ska inte drabbas pga. dess invånare är har lägre inkomster, utan bör kompenseras för detta.

En utebliven hög kompensation för skattekompletteringen skulle kunna innebära att vissa kommunerna skulle behöver höja skattesatsen mycket, om inte LS-systemet på någon annat sätt kompenserar kommunerna för detta. Således är det av stor vikt att skattekompletteringen utgör en stor del av LS-systemet.

Eventuella nackdelar med hög skattekomplettering kunde vara incitamentet för att öka sin egen skattebas minskar. Dock så uppstår skillnader på intäktssidan till stor del på basen av de människor som väljer att bosätta sig i kommunen och deras inkomstbas. Om människorna har gjort livsval som innebär en lägre inkomst, eller att det råkar sig att andra samhällsgrupper med lägre inkomster bosätter sig i just den kommunen (pensionärer, sjukpensionärer, arbetslösa, barn, unga, etc.) så ska inte kommunen där människorna bor missgynnas av detta. Ett samhälle kan inte bara premiera ”rika” invånare, utan måste kompensera för just opåverkbara skillnader för kommunen. Detta är en typisk opåverkbar skillnad.

Strukturen finns ju fortfarande kvar även om den inte skulle kompenseras för, således finns goda argument för att kompensera för detta.

Skillnader på intäktssidan beror även på samfundsskatter, och det kan anses som delvis en opåverkbar skillnad var företag väljer att etablera sig. Företagens skatter bör till viss del gynna hela Åland, och således är skattekompletteringen ett bra kompensationsmedel för detta.

Variation av faktorn

Ingen kommun behöver ”betala” in till den åländska skattekompletteringen. Det innebär att de/den kommun som ligger ovanför utjämningsgränsen får behålla hela överskottet. De som ligger ovanför utjämningsgränsen drar också upp gränsen för de andra kommunerna, och således kan det ses som att det skapar en gemensam målbild för hela Åland. Går det bra för de med högsta jämförelsetalen, ökar volymen, och så går det också bra för de andra. Det kan vara ett steg i att se hela Åland som en gemensam enhet, där alla kommuner strävar åt samma håll.

Samtidigt som ingen kommun behöver ”betala” in till systemet, så kommer en faktor som höjer medelvärdet finnas, och eftersom det är stora skillnader mellan kommunen med högst och lägst jämförelsetal, och ingen kommun behöver ”betala” in till systemet, kommer faktorn att behöva variera.

Variationen på faktorn krävs vidare då en viss volatilitet i samfundsskatter finns. Volatiliteten i systemet är minskad genom fem års medeltal, men fortfarande är volatiliteten tillräckligt betydande för att faktorn ska behöva varieras. Orsaken till variationen på faktorn är att den inte får vara för hög, för att utjämningsgränsen då skulle närma sig kommunen med högst skatteinkomst för mycket. Då skulle kommunen med högst jämförelsetal också erhålla skattekomplettering. Målet är att de andra kommunerna ska närma sig den kommunen som har den högsta skatteinkomsten, och således skapas liknande förutsättningar. Faktorn bör då sättas så att inte den högsta kommunen erhåller ersättning, samtidigt som övriga kommuner närmar sig kommunen med högst jämförelsetal. På detta vis gynnas alla andra kommuner ju bättre det går för kommunen med högst skatteinkomster.

Faktorn är begränsad att utgöra 35-50 procent av den totala utdelningen. Nivån blir med en faktor på 1,15 - 1,20 ca 14-16 miljoner euro under en nära framtid (-2020) med nuvarande ekonomiska förutsättningar. När senare års skatteuppgifter finns att tillgå kan kompletterande beräkningar utföras. För att öka förutsägbarheten i systemet kan faktorn slutgiltigt bestämmas och sedan följas upp vart tredje år. Samtidigt bör nämnas att vid en eventuell totalförändring av den ekonomiska situationen på Åland måste detta ses över. Det är mycket svårt att skapa ett system som kan hantera snabba och extrema förändringar.

För att undvika att ha en varierande faktor har andra nordiska utjämningsystem den funktionen som innebär att de kommunerna med högst jämförelsetal får "betala in" till systemet. Detta möjliggör att faktorn kan hållas konstant, och kommuner som ligger högt ovanför jämförelsenivån får betala in en viss del av sitt överskott tillbaka till systemet. I praktiken innebär det att om kommuner ligger högt ovanför jämförelsenivån så "betalar de" genom att de får minskade finansieringsandelar, som dras av på andra håll i utjämningsystemet. Dessa kommuner "betalar" inte in hela överskottet ovanför jämförelsegränsen, utan bara en viss del.

Ett annat alternativ för att undvika att ha en varierande faktor är att acceptera att även de/den kommunen med högst jämförelsevärde skulle erhålla skattekomplettering vissa år. Då skulle faktorn kunna hållas mer konstant.

1.2.Kalkylerade landskapsandelar för grundskolan och socialvården

1.2.1. Kalkylerad landskapsandel för grundskola

Målet med kalkylerad landskapsandel för grundskolan är dels att utjämna opåverkbara skillnader mellan kommuner, samt att ge ekonomisk ersättning till kommunerna. En central parameter som anses vara viktig att ta hänsyn till då är småskalighet i elevunderlaget. Ett ”mindre” elevunderlag leder till att det i genomsnitt blir dyrare per elev att producera lagstadgade uppgifter inom grundskolan. Således bör kommuner med ”mindre” elevunderlag erhålla högre ersättning. Denna princip motiveras delvis kvantitativt i de regressionsanalyser som presenteras i detta kapitel.

Samtidigt som en kommun med mindre elevunderlag bör erhålla högre ersättning, så bör systemet inte leda till att en ökning i elevunderlaget leder till lägre total ersättning för den enskilda kommunen. Således bör systemet främja befolkningsökning genom att ”en elev till” alltid leder till ökning av den totala ersättningen.

Ersättningen för skolverksamheten bör samtidigt ses som en del av helheten i överföringarna till kommunen. Att bara jämföra skoldelens ersättning mellan varje kommun sinsemellan ger inte en rättvisande bild eftersom landskapsandelssystemet är en helhet.

1. Ersättning för eleverunderlag

För att uppnå att kommuner med lägre elevunderlag ska erhålla förhållandevis högre ersättning, samtidigt som en invånare till i åldersgruppen ska leda till högre total ersättning, så har en intervall-modell använts. Modellen innebär *inte* större trappstegseffekter, såsom varit fallet i nu gällande LS-system (se utvärdering³), utan snarare en jämn övergång för olika kommunstorlekar om en kommun växer.

Denna modell är uppbyggd av 6 storleksintervall, för varje intervall finns en särskild uträknad kostnad, ett basbelopp. LS-andelar ges till åldersgruppen 6-15.

Kommunen erhåller landskapsandelar genom följande:

Antalet invånare i åldersgruppen 6-15 i respektive storleksintervall * Det intervallspecifika basbeloppet * Ersättningsgraden 20 procent.

Intervallen är invånare i 0-40, 40-60, 60-80,80-100,100-150 och 150+, vilket syns i Tabell 1 nedan.

Alla kommuner erhåller således samma basbelopp och ersättningsgrad i respektive intervall. De större kommunerna, med förhållandevis fler invånare i åldersgruppen 6-15, erhåller alltså på samma sätt som de mindre kommunerna ersättning för skolsektorn. Det som skapar den relativt högre ersättningen för de mindre kommunerna är att de endast har elever i de "lägre" intervallerna där basbeloppet högre än för intervallen med större antal invånare.

På detta vis ökar den totala landskapsandelen ju fler invånare i åldersgruppen 6-15 en kommun får, samtidigt som kommuner med lägre underlag i åldersgruppen erhåller förhållandevis högre ersättning per invånare sett till den totala utdelningen. Tillägget per invånare minskar ju fler invånare i åldersgruppen en kommun har.

Förklaringen till åldersgruppen 6-15 är att det motsvarar det elevunderlag som finns för grundskolan vid inledningen av höstterminen.

Tabell 1 Ersättning för olika intervall i grundskolan

Intervall personer	0-40	40-60	60-80	80-100	100-150	150+
Ersättningsgrad Av basbelopp %	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Basbelopp	24 260	15 095	10 782	4 313	2 156	1 348
Grundfaktor i likhet med regressionsanalys	0,45	0,28	0,20	0,08	0,04	0,025

³ <http://www.regeringen.ax/ekonomi/landskapsandelar-kommunerna/utvardering-landskapsandelssystemet>

Basbeloppen är framräknade på det sättet att ett grundbasbelopp har använts, 10 782 euro per invånare (år 2013), som motsvarar kostnaden/invånare för grundskolan i åldern 6-15 för hela Åland. För att räkna fram de andra basbeloppen i övriga intervall har en regressionsanalys studerats, och 6 st grundfaktorer sedan tagits fram. Dessa är framtagna för att få ersättningsgraden att följa kostnaderna i regressionskurvan.

Exempel

Det första intervallet, där 40 personer i åldern 6-15 ryms, erhåller *alla* kommuner samma ersättning för dessa 40. Både en stor kommun, exempelvis Finström, och en mindre kommun såsom Lumparland erhåller alltså för sina 40 första personer: Ersättningsgraden 20 procent av basbeloppet 24 260 multiplicerat med 40 personer. Samma gäller för alla kommuner, och om en kommun har mindre än 40 elever, exempelvis 27, så erhåller kommunen: 27 invånare multiplicerat med basbeloppet multiplicerat med ersättningsgraden.

Om en kommun har fler än 40 personer i åldern 6-15, så kommer kommunen för nästa intervall att erhålla LS-andelar, baserat på ett lägre basbelopp. För intervallet 40-60 personer erhåller kommunen 20 procent av basbeloppet 15 095 för det antal invånare den har i intervallet 40-60. Har kommunen således totalt 55 invånare så erhåller den alltså först 20 procent av basbeloppet 24 260 multiplicerat med 40. Sedan erhåller kommunen 20 procent av basbeloppet 15 095 multiplicerat med 15 invånare. På så vis fortsätter kalkylen i de högre intervallen.

Kommuner med färre invånare i åldersgruppen 6-15 erhåller tack vare denna modell förhållandevis högre ersättning per invånare, samtidigt som om kommunen ökar i storlek kommer den att erhålla högre total ersättning. Detta möjliggör skolproduktion för kommuner med lägre elevunderlag, samtidigt som om befolkningen ökar i åldersgruppen 6-15 så erhåller kommunen en högre total ersättning för grundskolan.

För kommuner med över 150 elever är basbeloppet 1 078. Detta motiveras med att över denna storlek så finns ingen orsak till att ha olika ersättningsnivåer, här slutar alltså ersättning för ”mindre skola” och alla kommuner som har fler än 150 invånare erhåller samma ersättning för det resterande befolkningsunderlaget i den aktuella åldersgruppen.

Skärgårdskommuner erhåller ett extra tillägg för skolverksamheten, som förklaras i kapitlet om skärgårdstillägg.

Motivering till varför just dessa intervall används samt hur ersättningsgraden tillkommit följer nedan.

Motivering till intervall-modellen

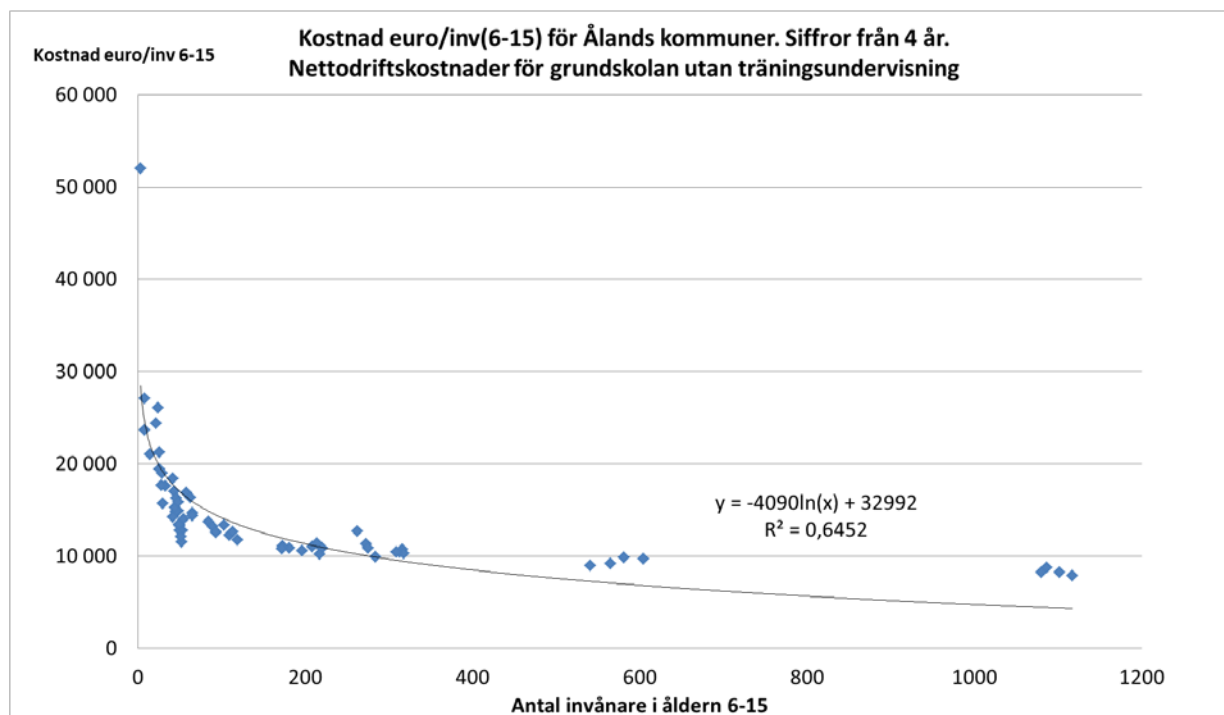
För att undersöka hur mycket högre kostnaden i skolor med lägre elevantal är, har både kvalitativ och kvantitativ analys utförts. I en kvalitativ analys har styrgruppen, sakkunniga på LR och kommunrepresentanter fått framföra sin sakkunskap om hur mycket mer mindre skolor faktiskt kostar.

Den kvantitativa analysen innefattar regressionsanalyser mellan kostnad i euro/invånare (i åldern 6-15 år) jämfört med antalet invånare i åldern 6-15 för varje kommun. En regressionsanalys är alltså en kvantitativ analys över hur sambandet mellan kommunstorlek och kostnad per invånare i grundskolan ser ut. Ju högre R²-värde som syns i Figur 3, desto högre samband finns det.

Att bara förlita sig på en regressionsanalys är dock inte rimligt. Regressionsanalysen ger en bra indikation på verkligheten, och är således ett bra hjälpmedel i beräkningarna av fördelningsgrunderna. Däremot beskriver regressionsanalysen bara sambandet mellan dessa två faktorer, och säger inget om bakomliggande faktorer om *varför* det faktiskt ser ut som det gör. Det kan exempelvis finnas orsaker till att kostnad per invånare ser ut som det gör i de olika kommunerna, som härrör till vilken servicenivå man väljer att sätta, samt hur mycket det äldre LS-systemet faktiskt ersatte kommunerna för skolan. Därför är det viktigt att inte enbart se på regressionsanalysen. Det kan dessutom finnas fler bakomliggande förklaringar till varför kostnadssituationen ser ut som det gör.

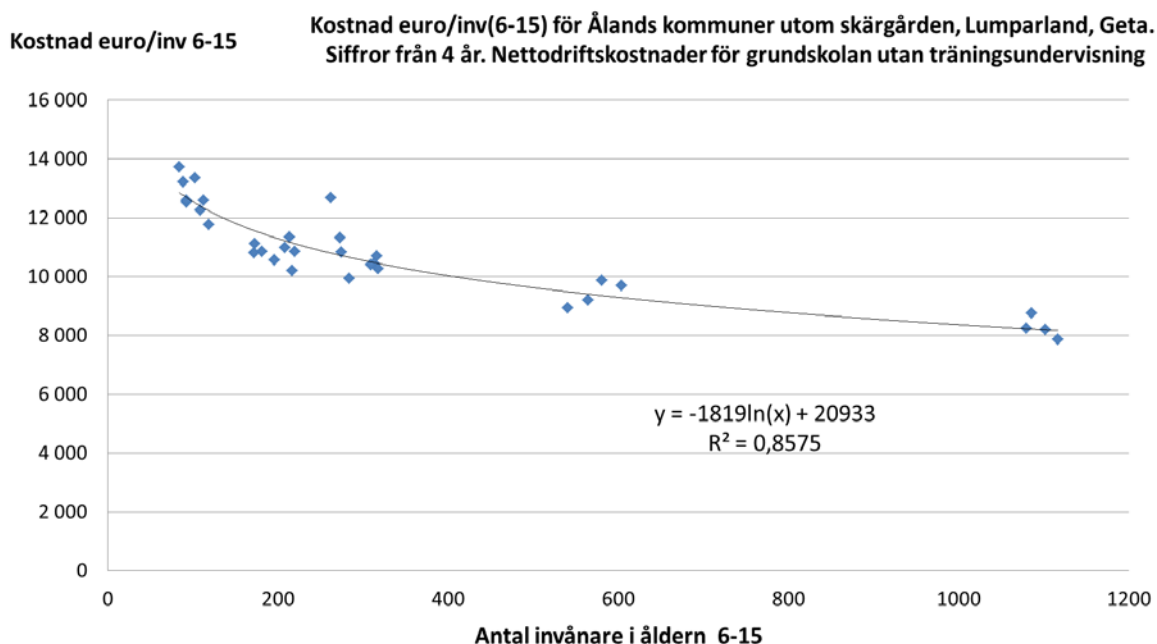
Därför är det igen viktigt att erinra läsaren om att projektgruppen även tagit del av expertutlåtanden och sakkunskap. I denna regressionsanalys har åren 2010-2013 valts att analysera, detta då de var tillgängliga vid inledningen av detta projekt. Fyra år anses rimligt att se på, för att se att situationen inte är alltför volatil. Kostnaderna som använts är nettodriftskostnader (från Åsubs officiella statistik) dividerat med invånarantalet samma år (31.12).

Resultatet visas i följande figurer.

Figur 3 Regressionsanalys, nettodriftskostnader för fyra år för grundskolan exklusive träningsundervisning, och invånarantalet i åldersgruppen 6-15

I Figur 4 nedan visas regressionsanalysen för kommuner utom skärgårdskommunerna, Geta och Lumparland. Detta för att påvisa skillnader i kostnader även för större kommunerna.

Figur 4 Regressionsanalys, nettodriftskostnader för fyra år för grundskolan exklusive träningsundervisning, och invånarantalet i åldersgruppen 6-15. De åländska kommunerna utom skärgården, Geta och Lumparland.

Studeras endast Lemland, Finström, Jomala och Mariehamn, d.v.s. de fyra största kommunerna, så syns även ett visst samband mellan kostnad och invånarantal i åldersgruppen 6-15. Innebär det då att även för storleksordningen 150+ så finns skalfördelar att hämta? I kvalitativa analysen anses det inte finnas vägande argument för att en kommun ska erhålla högre ersättningsgrad för invånarantal över 150 i åldersgruppen 6-15. Således erhålles samma ersättning här, vilket syns i Tabell 1.

Att hitta rätt nivåer för hur mycket de mindre skolorna ska ersättas är en utmaning. Till projektgruppens hjälp har ovanstående regressionsanalyser använts samt höranden av sakkunniga och representanter från kommuner. Projektgruppen har valt är att utgå från den nivå där kostnaden per invånare planar ut. Kvalitativ input från sakkunniga och kommunrepresentanter har varit värdefullt stöd i tolkningen av resultaten och utformningen av förslagen.

Utmaningar?

Enligt förslaget finns två motstridiga målsättningar i systemet, systemet ska främja samgång, samtidigt som ersättningen för mindre elevunderlag ska vara högre. Detta leder direkt till att vid samgång mellan ”mindre” kommuner så kommer de delvis att tappa ersättning för grundskolan. Således finns en aning paradoxala mål. Därför finns i systemet inbyggd en mekanism att tappet inte ska vara alltför stort, vilket syns i samgångsstödet. Kommuner ersätts då för eventuella förluster under en övergångsperiod. Dessutom erhåller kommunerna

sammanslagningsstöd vilket gör att den sammanslagna kommunen skulle erhålla mer ersättning än om de inte hade gått ihop. Detta sker således under en övergångsperiod.

Vid stora förändringar i kommunstrukturen på Åland behövs en översyn av ovanstående ersättningsmekanism. Då kan faktorer förändras i ovanstående modell för att bättre anpassa sig till den nya verkligheten. Olika frågeställningar huruvida LS-systemet ska ta hänsyn till ersättande skolor och hemundervisning har även bedömts, vilket framgår av Bilaga 4.

1.2.2. Kalkylerad landskapsandel för socialvård

Kalkylerade landskapsandelar inom socialvård erhålls för att ersätta kommunerna ekonomiskt för den verksamhet som åläggs dem i äldreomsorgen och barnomsorgen. Ersättningen tar hänsyn till den demografiska situationen, dvs. kommunen erhåller högre ekonomiskt stöd för äldre och de yngsta invånarna.

Den ekonomiska ersättningen ges på basen av en kalkylerad kostnad, ett basbelopp över vad invånare i olika åldersgrupper innebär för kostnader inom socialvården i genomsnitt. Se förklaring av basbeloppen i Kapitel 2. Ersättningen kommuner erhåller är sedan:

Antalet invånare i aktuella åldersgruppen * basbelopp * ersättningsgrad.

Systemets uppbyggnad, med högre basbelopp för åldersgruppen 0-6 år samt de högre åldersgrupperna, som generellt sett kostar mer, utjämnar för demografiska kostnadsskillnader mellan kommuner.

Antalet åldersgrupper i systemet är fyra, som syns nedan. Uppgifter som omfattar åldersgruppen 7-64 ingår i utjämningsdelen, där uppgifter som är typiska inom just "KST-områdena" återfinns.

Tabell 2 Åldersgrupper, basbelopp år 2013 och ersättningsgrader för äldreomsorg och barnomsorg

Socialvård Åldersgrupp	Kalkylerade basbelopp För varje åldersgrupp, euro.	Ersättningsgrad, procent
0-6	10 677	14
(7-64)	-	-
65-74	1 384	14
75-84	6 566	14
85+	20 762	14

Exempelvis en kommun som skulle ha invånare enligt nedanstående tabell, erhåller en ersättning på: $14\,948 + 2\,325 + 4\,596 + 8\,720 = 30\,589$ euro.

Tabell 3 Exempel, utdelning för kalkylerade LS-andelar i äldreomsorg och barnomsorg

Socialvård Åldersgrupp	Basbelopp Euro.	Ersättningsgrad procent	Exempelkommun Antal invånare	Ersättning Euro
0-6	10 677	14	10	14 948
65-74	1 384	14	12	2 325
75-84	6 566	14	5	4 596
85+	20 762	14	3	8 720

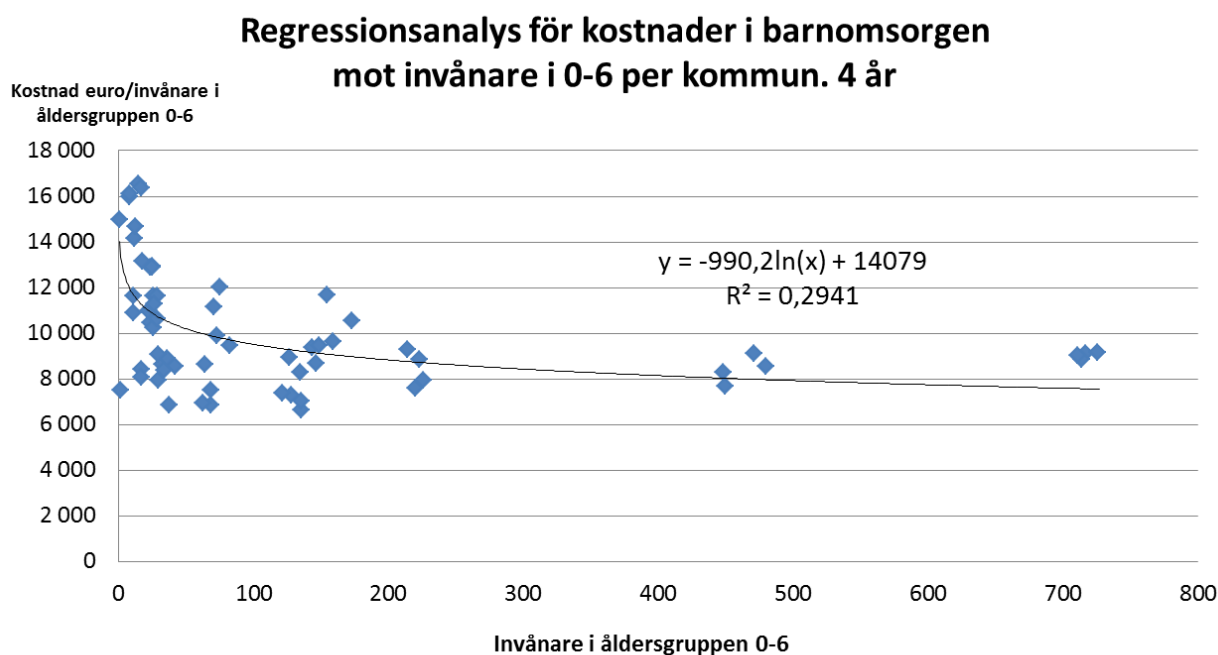
Skärgårdskommuner erhåller högre ersättningsgrad än de andra kommunerna, vilket beskrivs närmare i kapitlet om skärgården.

En skillnad mot föregående landskapsandelssystem är att i det här förslaget till system erhåller alltså alla kommuner utom skärgården samma ersättningsgrad inom kommunens socialvård. Detta motiveras dels genom att skattekompletteringen har högre vikt i detta system, samt med att det inte finns någon objektiv förklaring till varför ersättningsgraden skulle vara olika för olika kommuner.

Motivering till nivåerna

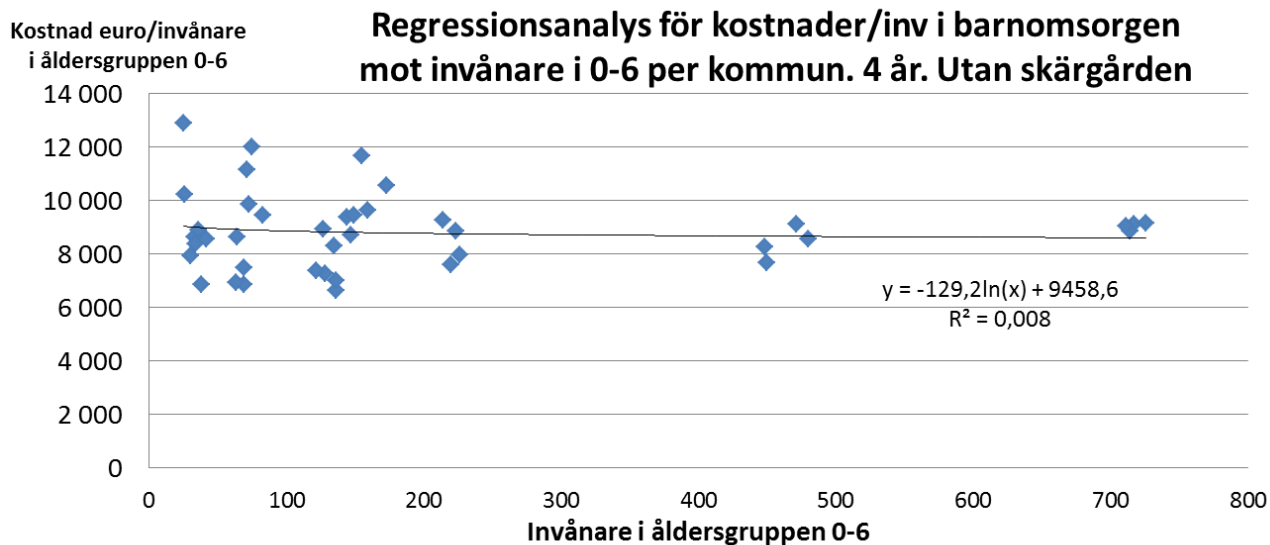
Motiveringar till att alla kommuner utom skärgården erhåller samma ersättningsgrad för äldreomsorgen och barnomsorgen återfinns i kvantitativ analys i regressionsanalyser, samt kvalitativ analys genom den kunskap som styrgrupp, projektgrupp och sakkunniga har lämnat.

I nedanstående Figur 5 studeras sambandet mellan kostnad per invånare i åldersgruppen 0-6 år för barnomsorgen mot antalet invånare per kommun i samma åldersgrupp. Alla 16 åländska kommuner är medräknade, och uppgifter från fyra år, 2010-2013, har analyserats. I figuren syns att kostnaderna är aningen högre per invånare för de mindre kommunerna, för att sedan snabbt plana ut till en jämnare nivå. Korrelationen mellan kostnad/invånare och storleken på invånarantalet per kommun är låg.

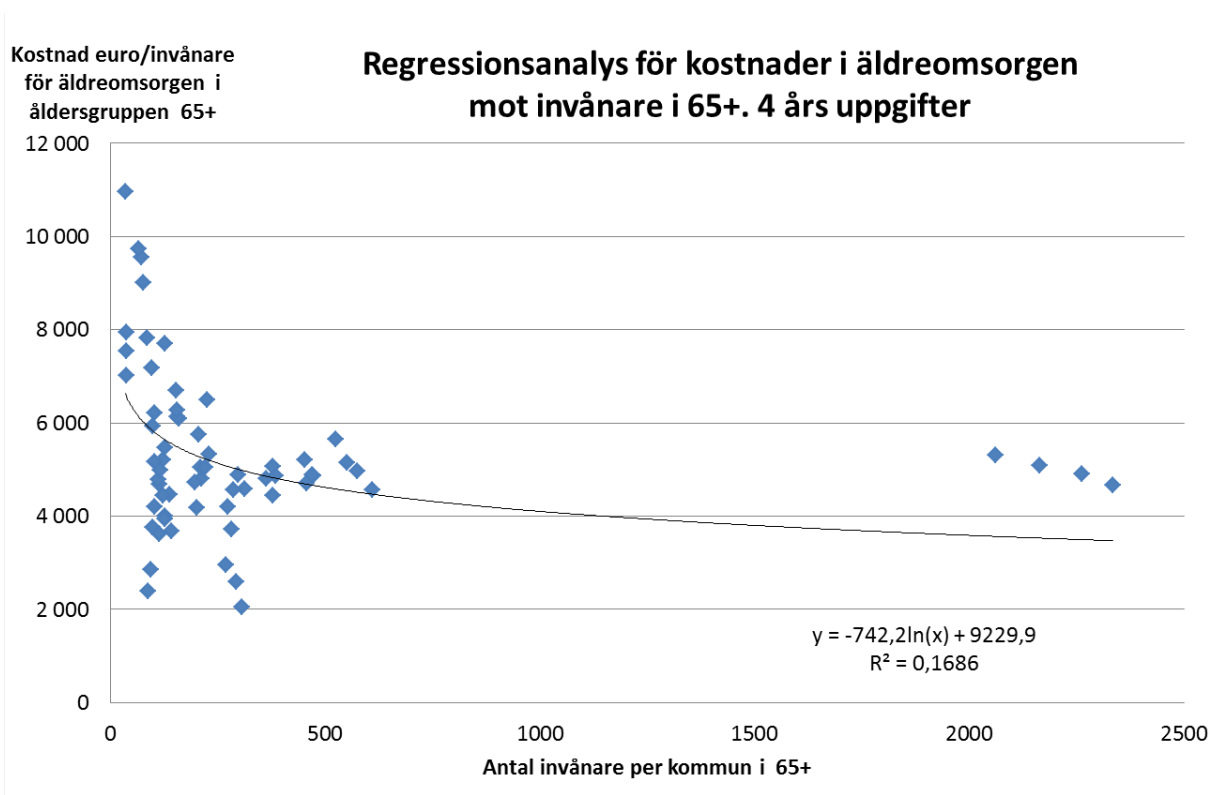
Figur 5 Regressionsanalys för kostnader inom barnomsorgen/invånare i åldersgruppen 0-6 och antal invånare per kommun i samma åldersgrupp. Nettodriftskostnader för fyra år, 2013-2010. Alla kommuner.

Studeras vidare samma regressionsanalys med alla kommuner utom skärgården, se Figur 6, blir analysen ännu tydligare. Det finns inget samband mellan att mindre kommuner (utom skärgården) i genomsnitt skulle ha högre kostnader per invånare inom detta område.

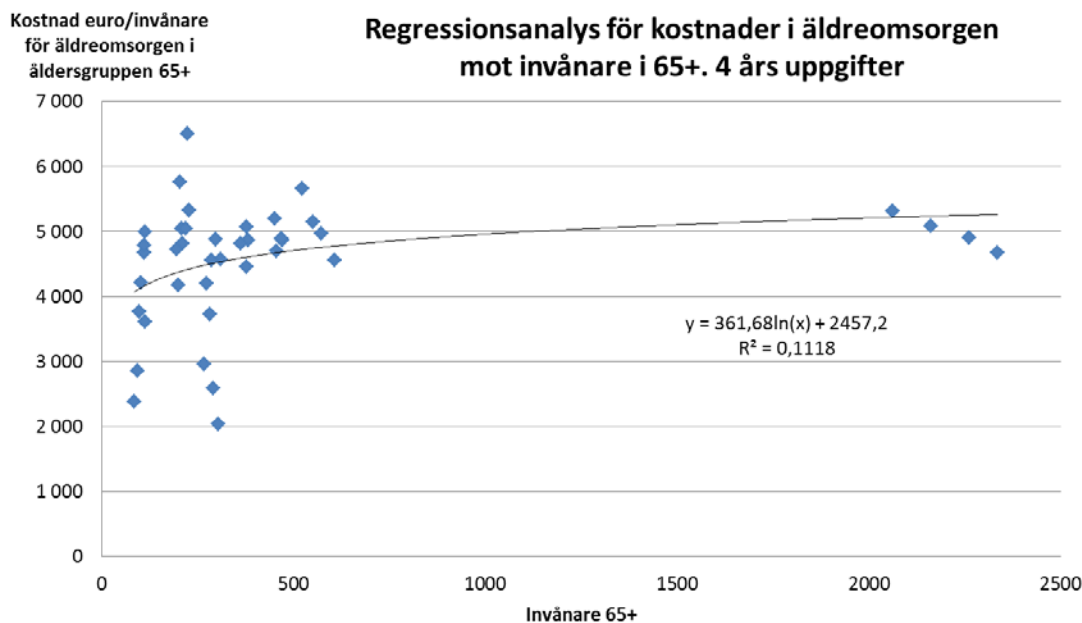

Figur 6 Regressionsanalys för kostnader inom barnomsorgen/invånare i åldersgruppen 0-6 och antal invånare per kommun i samma åldersgrupp. Nettodrifstkostnader för fyra år, 2013-2010. Alla kommuner utom skärgården.

För äldreomsorgen har liknande regressionsanalyser som ovan genomförts, sambandet mellan kostnad per invånare i åldersgruppen 65+ för äldreomsorgen och antalet invånare per kommun i samma åldersgrupp. Alla 16 åländska kommuner är medräknade, och uppgifter från fyra år, 2010-2013, har analyserats. I Figur 7 nedan analyseras alla åländska kommuner.

Figur 7 Regressionsanalys för kostnader inom äldreomsorgen/invånare i 65+ och antal invånare per kommun i samma åldersgrupp. Nettodrifstkostnader för fyra år, 2013-2010. Alla åländska kommuner.

Figur 8 Regressionsanalys för kostnader inom äldreomsorgen/invånare i 65+ och antal invånare per kommun i samma åldersgrupp. Nettodrifstkostnader för fyra år, 2013-2010. Alla kommuner utom skärgårdskommunerna.

Även här är det tydligt att de mindre kommunerna har aningen högre kostnad/invånare, för att sedan snabbt plana ut. I Figur 7, där alla åländska kommuner är med i analysen, syns att de mindre kommunerna har aningen högre kostnader per invånare. I Figur 8, där skärgårdskommunerna är borträknade, är det tydligt att det inte finns något samband för att mindre kommuner skulle ha högre kostnader/invånare i genomsnitt jämfört med större kommuner. Snarare visar analysen på ett mycket svagt motsatt samband, kostnaderna inom äldreomsorgen är något högre per invånare i större kommuner.

I regressionsanalysen för både barnomsorgen och äldreomsorgen syns således att kostnaden/invånare är relativt lika för alla kommuner utom skärgården. Således är det svårt att hitta någon orsak till varför någon kommun (utom skärgården) ska erhålla en annan ersättningsgrad än en annan. Med detta sagt så innebär det *inte* att det inte kan eller får vara dyrare inom dessa områden för någon kommun. Regressionsanalysen påvisar bara ett samband mellan kostnaderna och kommunstorleken i det aktuella åldersintervallet. Kommunvis kan sedan skillnader i servicenivå eller vårdintensitet och andra skillnader göra så att kostnaderna skiljer sig åt mellan kommuner. Därför är det viktigt att även göra en rimlighetsanalys på ovanstående, vilket har gjorts med hjälp av input från sakkunniga och de olika grupperna som jobbat med landskapsandelssystemet.

Den kvalitativa analysen från sakkunniga bekräftar ovanstående regressionsanalyser. Kostnader inom barnomsorg och äldreomsorg härrör till största delen från personalkostnader. Således finns inte stora stordriftsfördelar att hämta, har en kommun ett visst antal barn/äldre så behövs ett visst antal i personalen för att ta hand om dessa.

Således föreslås samma ersättningsgrad till alla kommuner utom skärgården. Nivån på landskapsandelen bestäms utgående från nivån på helheten i systemet och relationen mellan de övriga delarna i systemet.

1.3.Kostnadsutjämning och LS-andel – Särskilda områden

För de särskilda områdena, som ingår i det så kallade ”KST” (specialomsorg, handikappservice, missburkarvård, barnskydd samt övrig socialvård) samt träningsundervisningen får kommunerna en **särskild landskapsandel** för verksamheten.

Denna del av landskapsandelssystemet omfattar också **en utjämningsdel**, där kommunerna delar på kostnader för de särskilda områdena.

I skrivande stund finns oklarheter kring hur kostnadsfördelningen i ”KST” ska se ut, och hur verksamhetsområdena ska administreras, vilket försvårar arbetet med hur landskapsandelar ska fördelas inom detta område. Lagen anger ”nyckelmodellen” som fördelningsgrund för kostnaderna, men i kommunerna pågår diskussioner om alternativa modeller. Därför har i beräkningen av utfallet använts de verkliga beräknade nettodriftskostnaderna istället för ”nyckelmodellen”.

Landskapsandelen baserar sig på ett basbelopp i åldersgruppen 7-64 för de uppräknade områdena. Basbeloppet multipliceras med antalet invånare för varje kommun i åldersgruppen 7-64 och tillfaller varje kommun. Ersättningsgraden är 14 procent av detta. Utdelningen blir således:

Basbelopp 882 euro/invånare * antal invånare i åldern 7-64 per kommun * ersättningsgrad 14 procent

Utjämningsdelen i detta område har som mål att alla Ålands kommuner ska dela på kostnader i dessa ”utsatta” områden. Ingen kommun ska lida alltför stora ekonomiska konsekvenser på grund av fall i dessa opåverkbara områden.

Utjämningsdelen grundar sig på nettodriftskostnader för de aktuella områdena. Först summeras nettodriftskostnaderna i områdena för varje kommun. För träningsundervisningen används antal elever multiplicerat med ett basbelopp för träningsundervisningen. Från summan av kostnaderna inom alla områden per kommun subtraheras sedan den landskapsandel (som beskrevs på förra sidan) som varje kommun får för verksamheten. Utjämningsdelen sker till 65 procent av skillnaden mellan nettodriftskostnader och ”normkostnaden”.

Resterande summa kostnader för kommunerna summeras och alla 16 kommuner delar sedan på detta. Befolkningsmängden i åldern 7-64 år i respektive kommun anger kommunens ”normandel” som de bör betala av resterande summa. Skulle kommunen ha högre nettodriftskostnader (efter att LS-andelen dragits av) än sin ”normkostnad”, eller lägre, så erhåller kommunen högre LS-andel eller lägre LS-andel.

Exempel:

Totala kostnader inom områdena var exempelvis 18 000 000 euro. Landskapsandelen enligt *basbelopp * antal invånare * ersättningsgrad* summeras för varje kommun och blir totalt = 2,6 miljoner euro. Således delar alla 16 kommuner på 15 400 000 euro i kostnader i denna modell.

En kommun med 10 procent av hela Ålands 7-64 åringar står då för 10 procent av kostnaderna. D.v.s. 1 540 000 euro borde den kommunen stå för det året.

I verkligheten hade kommunen nettodriftskostnader på 1 500 000 euro det året. Först beräknas kommunens LS-andel.

Kommunens kostnad minskas med landskapsandelen som utgör 14 procent av kommunens kalkylerade nettodriftskostnader (exempelvis 2087 invånare * basbelopp 882 euro * ersättningsgrad 14 procent = 257 703 euro). Således återstår 1 242 297 euro som en sorts egenandel för kommunen.

Kommunen skulle stå för 1 540 000 i normkostnad det året, således ligger de verkliga kostnaderna (minus LS-andelen) under vad kommunen borde stå för. Det innebär att kommunen har förhållandevis låga kostnader inom detta område.

Kommunen skulle i detta fall stå för 65 procent av skillnaden mellan normkostnaden och egenandelen efter LS-andel.

I detta fall skulle kommunen bidra med 193 507 euro till utjämningsystemet ($0,65 * (-1 540 000 + 1 242 297)$). Samtidigt erhåller kommunen 257 703 euro i LS-andelar för denna del, så nettot blir att kommunen trots detta erhåller LS-andelar totalt ($-193 507 + 257 703 = 64 196$ euro).

Att utjämningsgränsen är 65 procent bidrar till att skapa utrymme för att vara kostnadseffektiv, så att inte hela skillnaden ersätts eller måste ersättas.

Utjämningsdelen är således självförsörjande, de belopp som kompenseras kommuner med högre genomsnittskostnader vägs upp av de belopp som kommuner med lägre kostnader erlägger.

Fram till den tidpunkt då verksamheterna inom det sociala området har samordnats, antingen inom ramen för kommunernas socialtjänst eller inom en organisation som kommunerna föreslår, kommer systemet att jämföra de faktiska nettodriftskostnaderna för de aktuella områdena per invånare i åldersgruppen. Vid jämförelsen används uppgifterna för det senast färdigställda statistikåret, d.v.s. uppgifter gäller två år före utbetalningsåret.

Om alla kommuner framöver går ihop i ett övergripande förbund, där de berörda verksamheterna ingår, kommer systemet att ha de kalkylerade kostnader som kommunerna kommit överens om som grund för utjämnningen.

Varför utjämning?

Kostnadsutjämning för särskilda områden har som syfte en utjämning av kostnader inom särskilt utsatta områden för kommuner. Målet med detta är att alla åländska kommuner ska dela på kostnader inom dessa utsatta områden, så att ifall en kommun råkar ut för ett ”fall”, t ex en ny klient, inom dessa områden så ska det inte påverka kommunens ekonomi i alltför hög grad. Detta då fall inom dessa områden ofta är kostnadskrävande och till och med kan försätta en kommun i en utmanande ekonomisk sits. Det är även bra för den enskilda individen att veta att kommunens ekonomi inte drabbas negativt ifall man kommer att behöva vård. Att utjämna kostnaderna gör således att kommuninvånaren inte blir lika utpekad. Då det finns delat kostnadsansvar så möjliggör det alla kommuninvånare att få liknande god servicenivå oavsett vilken kommun personen bor i.

1.4. Skärgårdstillägg

Skärgårdens strukturella utmaningar ersätts extra genom skärgårdstillägget. I denna utredning framgår ingen djupare analys till varför skärgården har fördyrande omständigheter, och exakt hur fördyrande de är. Däremot syns från regressionsanalyserna att genomsnittskostnaderna är högre i skärgårdskommunerna för den lagstadgade servicen.

Skärgårdstilläggen delas upp i ytterskärgård och skärgård. Detta då ytterskärgårdens strukturella utmaningar anses större. Ytterskärgården består av Kökar, Kumlinge, Brändö och Sottunga. Således är de andra två skärgårdskommunerna Föglö och Vårdö.

Alla skärgårdskommuner erhåller tillägg inom socialvården och inom grundskolan.

Socialvårdens skärgårdstillägg

Inom socialvården erhåller först alla skärgårdskommuner den vanliga ersättningsgraden som alla åländska kommuner erhåller. Utöver det erhåller skärgården ett tillägg inom socialvården. Tillägget fungerar på samma sätt som de andra kalkylerade landskapsandelarna inom socialvård. D.v.s. ett basbelopp*invånarantalet i respektive åldersgrupp * ersättningsgrad. I skärgårdstillägget är ersättningsgraden också 14 procent, således erhåller skärgårdskommunerna först 14 procent ersättningsgrad som alla andra kommuner, och sedan erhåller de 15 procent till i ersättningsgrad. Man kan alltså säga att de totalt erhåller 29 procent ersättningsgrad.

Ytterskärgårdens tillägg inom socialvården är 20 procent. Således erhåller de totalt 34 procent ersättningsgrad.

Tabell 4 Ersättningsgrader skärgårdstillägg, socialvård

Socialvård Åldersgrupp	Kalkylerade Basbelopp	Ersättningsgrad Alla kommuner procent	Skärgårdstillägg procent	Ytterskärgårdstillägg Utöver sk.tillägg. procent
0-6	10 677	14	15	5
(7-64)	-	-	-	
65-74	1 384	14	15	5
75-84	6 566	14	15	5
85+	20 762	14	15	5

Grundskolans skärgårdstillägg

Inom grundskolan så erhåller skärgårdskommunerna också ett tillägg. På samma sätt som för socialvården så erhåller skärgårdskommunerna först LS-andelar enligt den grundmodellen som de andra kommunerna också får.

Utöver detta så erhåller alla skärgårdskommunerna ett tillägg i ersättningsgrad. Tillägget är på 14 procent i åldern 0-60. Ytterskärgården ytterligare ett tillägg på 3 procent för invånarna i åldern 0-60.

Tabell 5 Ersättningsgrader för grundskolan i skärgårdskommuner och ytterskärgårdskommuner

Intervall personer	0-40	40-60	60-80	80-100	100-150	150+
Ersättningsgrad	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Skärgårds-tillägg:	14%	14%				
Ytterskärgårdstillägg, Utöver skärgårdstillägg	5%	5%				

Stöd för anläggningskostnader

Ytterskärgården har även möjlighet att söka landskapsandel för anläggningsprojekt. Denna landskapsandel utgör 20 procent av kommunens kostnader för anläggningsprojektet och kompenserar för merkostnader vid projekt som realiserar på öar utan fast vägförbindelse.

Motivering till skärgårdstillägg

Skärgårdskommunerna har högre kostnadsstruktur per invånare. Detta syns tydligt i de regressionsanalyser som är gjorda i kapitel 1.2.1 och 1.2.2 I denna utredning ingick dock inte att göra en bakgrundsanalys av varför kostnaderna är högre.

Rent systemtekniskt så föreslås i detta landskapsandelssystem skärgårdstillägget som en skild del. Vid en eventuell samgång mellan skärgårdskommuner eller mellan skärgårdskommuner och landskommuner, så kommer de strukturella utmaningar som finns i skärgården att

kvarstå. Därför är det bra att hålla skärgårdsstöden skilda så att vid denna eventuella samgång kommer den nya kommunen att behålla skärgårdstillägget för skärgårdsinvånarna i kommunen.

Skärgårdstillägget tillfaller de kommuner där antalet invånare som bor i skärgården överstiger 3 procent av den totala befolkningen.

1.5.Andra delar

1.5.1. Landskapsandelar för främjande av fritid och bibliotek

Fortsättningsvis kommer landskapsandelssystemet att stöda verksamhet inom idrott, kultur, ungdomsverksamhet och bibliotek. Inom dessa områden ses inga opåverkbara förutsättningar mellan kommuner som måste utjämnas, men det anses ändå viktigt att visa att dessa områden ska främjas och således finns delen kvar i systemet.

Ersättningen inom denna del beräknas genom att ta den reella kostnaden för summan av dessa områden, och dividera det på antalet invånare. Således fås ett kalkylerat basbelopp fram, som motsvarar kostnaden inom områdena. Detta kalkylerade basbelopp multipliceras med antalet invånare i varje kommun, och sedan multipliceras det med en ersättningsgrad: som är 10 procent.

På samma sätt fungerar ersättning för Medis-verksamhet. Ersättningen tillfaller huvudmannen. Kostnaden räknas fram för år 2013 för området och divideras med invånarantalet för hela Ålands befolkning. Detta kalkylerade basbelopp multipliceras med invånarantalet och en stödprocent, här 10 procent.

1.6. Samarbetsstöd, samgångsstöd och övergångssystem

1.6.1. Samarbetsstöd

Samarbetsstödet ligger budgetmässigt utanför landskapsandelssystemet, men ses ändå här som en del av helheten. Samarbetsstöden kommer ligga i storleksklass runt 200 000 – 400 000 euro per år. Historiskt sett har samarbetsstöden varit diskuterade och inte varit så mycket använda. Således finns önskemål om att konkretisera dem för att öka efterfrågan och tillämpningen av stödformen.

Samarbetsstöden ska ges till förarbeten, utredningar eller liknande analyser som görs i anslutning till samgångsmöjligheter eller samarbetsåtgärder eller andra effektiviseringsmöjligheter.

1.6.2. Samgångsstöd

Samgångsstödet ingår i lagen om kommunindelning. Eftersom delen är så nära kopplad till landskapsandelssystemet så sammanfattas ändå i denna rapport hur samgångsstöden fungerar i nuläget. I nuläget pågår även en utredning om den framtida kommunstrukturen, där kommunindelningenslagen ingår.

Kommuner ska stödas för samgång, där antalet kommuner minskar. Samgångsstödet kan delas upp i två delar:

1. Direkt ersättning för eventuell minskning av LS-andelar vid samgång
2. Direkt stöd för samgång, som ges ut i belopp/invånare

Ersättning för förluster vid samgång

Om de berörda kommunernas landskapsandelar minskar som en följd av en ändring i antalet kommuner, beviljas de ersättning för minskningen. Ersättningsbeloppet beräknas genom att jämföra vad de hade fått före en eventuell samgång med vad de får efter en eventuell samgång. Skillnaden betalas ut i ersättning.

Ersättningen beviljas det år då ändringen träder i kraft och till samma belopp under de därpå följande fyra åren.

Om fler kommuner än en får ersättning fördelas den mellan kommunerna i förhållande till deras invånarantal. Med kommunens invånarantal avses invånarantalet den 1 januari året före det år då ändringen i kommunindelningen träder i kraft.

Stöd för samgång

Enligt nu gällande lag (februari 2016, E3 landskapslag 1997:76).

Om en ändring av kommunindelning medför att antalet kommuner minskar betalas till de berörda kommuner som är verksamma efter ändringen ett kalkylerat sammanslagningsunderstöd. Understödet betalas det år ändringen träder i kraft och under de

fyra följande åren. Stödbeloppet det år ändringen i kommunindelningen träder i kraft beräknas med invånarantalet i de berörda kommunerna som grund enligt följande.

Invånarantal	Understöd euro/invånare	Förslag från projektgruppen	Understöd euro/invånare
1-2000	316	1-2500	299
2001-2500	299	2501-3000	282
2501-3000	282	3001-3500	265
3001-3500	265	3501-4000	249
3501-4000	249	4001-4500	232
4001-4500	232	4501-5000	215
4501-5000	215	5001-5500	198
5001-5500	198	5501-6000	181
5501-6000	181	6001-6500	164
6001-6500	164	6501-7000	148
6501-7000	148	7001- inget tak	131
7001-10 000	131		

Om den största kommunens invånarantal överstiger 10 000, beaktas i kalkylen endast 10 000 invånare. Med kommunens invånarantal avses i beräkningarna invånarantalet den 1 januari året före det år då ändringen i kommunindelningen träder i kraft. Under det första året efter det år då ändringen i kommunindelningen träder i kraft är stödbeloppet 80 procent, under det andra året 60 procent, under det tredje året 40 procent och under det fjärde året 20 procent av stödbeloppet det år då ändringen träder i kraft. Om en och samma ändring av kommunindelningen innebär att flera än en kommun är verksamma efter ändringen, fördelas sammanslagningsunderstödet mellan de berörda kommunerna i förhållande till deras invånarantal.

Ändras kommunindelningen under den tid understödet betalas så att kommunerna skulle vara berättigade till ett nytt kalkylerat sammanslagningsunderstöd, beaktas vid fastställandet av stödbeloppet inte invånarantalet i en kommun som redan får understöd.

Ovanstående är alltså hur lagen är utformad idag. Eftersom denna del föreslås ingå i lagen om kommunindelning ligger det egentligen utanför projektets ansvar. Några förslag på förändring för ovanstående ges dock. Intervall 1 i samgåendetillägget föreslås tas bort. Således skulle intervall 1 istället ges för invånarantalet 1-2500. Detta för att gynna sammanslagningar av kommuner som skulle bli lite större.

1.6.3. Övergångssystem

Ett övergångssystem kan tillämpas för övergången mellan ”gamla” och ”nya” LS-systemet. Nya systemet jämförs med nu gällande system, indexerat till samma nivå som nya systemet. Euro/invånare jämförs, och underlaget är treårsmedeltal. Övergångssystemet ersätter enligt 75 procent ersättning, 50 procent och 25 procent ersättning av förändringen i euro/invånare för de tre första åren vid reformens genomförande.

2. Basbelopp och uppföljning av dessa

Ett kalkylerat basbelopp används som grund för fördelning av ekonomiska resurser i flera områden i landskapsandelssystemet. Det kalkylerade basbeloppet är en sorts normkostnad för en person inom det aktuella området. Således anger det grunden för hur mycket kommuner bör erhålla i ersättning för varje område, beroende på själva ersättningsgraden som bestäms politiskt.

Skillnaden mellan att basera ersättningen på ett kalkylerat basbelopp och att basera ersättningen rakt av på reella kostnader för varje år ses i att detta kan leda till kostnadsdrivande system. Om ersättningen skulle baseras på reella kostnader rakt av skulle en förhöjning av servicenivå leda till högre ersättningsgrad för alla kommuner, vilket inte är syftet med systemet. Att använda basbelopp gynnar således effektiva lösningar inom respektive uppgiftsområde. Därtill är användningen av basbelopp administrativt enklare än att grunda stöden på redovisade verkliga kostnader.

Basbelopp finns inom grundskolan, socialvården, de fritidsfrämjande områdena samt KST-områdena.

De kalkylerade basbeloppen baserar sig alla på 2013 års nettodriftskostnader inom respektive område. Beloppen kommer att uppdateras till det senaste år som det finns uppgifter för innan reformen träder ikraft.

För att landskapsandelarna ska följa den allmänna kostnadsutvecklingen i kommunerna så indexeras basbeloppen. Indexet som används är det kommunala baspris-index som tas fram av Åsub (<http://www.asub.ax/files/prisindex13.pdf>). Förklaring av basprisindex är taget från Åsubs statistikmeddelande:

Prisindexet för den kommunala basservicen mäter den årliga prisutvecklingen för utgifterna inom socialväsendet samt undervisnings- och kulturverksamheten inom kommunalekonomin. Indexet används huvudsakligen för att årligen justera landskapsandelarna till kommunerna. Vikterna i prisindexet justeras årligen på basen av de åländska kommunernas och kommunalförbundens driftskostnader enligt den senaste officiella ekonomi- och verksamhetsstatistiken. Nya indextal beräknas årligen genom att för varje utgiftsslag använda det index som bäst beskriver prisutvecklingen. De index som används är: förtjänstnivåindex

för kommunsektorn, prisindex för offentliga utgifter, byggnadskostnadsindex och det åländska konsumentprisindexet. ÅSUB har använt det senast fastställda indextalet för respektive index. Sålunda har vi till exempel för Statistikcentralens förtjänstnivåindex använt indextalet från föregående års fjärde kvartal.

Det finns även en fyraårsjustering (bibehållande av kostnadsfördelning) som ska fånga upp förändringar i volym, såsom nya uppgifter eller förändringar i service-nivå. Kostnadsfördelningen utreds som helhet vart fjärde år. Den första fyraårsuppföljningen föreslås grunda sig på 2020 års bokslut.

En justering av basbeloppen kan dessutom göras under pågående verksamhetsår ifall basserviceindexets nivå överstigit/understigit fem procent.

Ersättningsgrader (procentsatser)

Exakta nivåerna på ersättningsgrader (procentsatser) i de kalkylerade LS-andelarna bestäms även de slutligen i samband med att basbeloppen räknats fram till senaste uppgifter. Ersättningsgraderna kopplar till den totalnivå som landskapsregeringen ämnar avsätta för LS-systemet.

Finansieringsprincipen

I samband med de årliga indexjusteringarna ska basbeloppen justeras om omfattningen och arten av landskapsandelssuppgifterna för kommunerna kommer att ändra under verksamhetsåret, till exempel om kommunerna påförs nya uppgifter.

Grundskolans basbelopp

Basbeloppet för grundskolan är uträknat på basen av verkliga nettodriftskostnader för år 2013 i åldersgruppen 6-15. Detta är således nettodriftskostnaden för grundskola, dividerat med åldersgruppen 6-15. Kostnaden för 2013 gäller 2013 dividerat med invånarantalet 1.1.2013. Orsaken till att ett så kallat ”basbelopp” används är för att detta ger en beräknad kostnad för vad en grundskoleelev kostar i genomsnitt för hela Åland. Basbeloppet för år 2013 är 10 782 euro/invånare. I den här rapporten och de kalkyler som hör till den är grunden för basbeloppet nettodriftskostnaderna för år 2013, men beloppen kommer att uppdateras till det senaste år som det finns uppgifter för innan reformen träder ikraft.

Socialvårdens basbelopp

Basbeloppet inom socialvården grundar sig på motsvarande sätt som för grundskolan på verkliga nettodriftskostnader för de delar av den sociala sektorn som primärkommunerna själva kommer att ansvara för även efter samordningsreformen inom den sociala sektorn, d.v.s. barnomsorgen, äldreomsorgen samt administrationen av dessa verksamheter. Nettodriftskostnaderna för barnomsorgen räknas fördelat på antalet invånare i åldersgruppen 0-6 år. Inom äldreomsorgen fördelas kostnaderna på antalet invånare i tre skilda åldersgrupper, nämligen 65–74-åringar, 75–84-åringar samt 85 år och äldre, där de

kalkylerade kostnaderna för den äldsta åldergruppen är betydligt högre än för 65–74-åringarna som till stor del består av aktiva pensionärer.

För närvarande är grunden för basbeloppet nettodriftskostnaderna för år 2013 (se Tabell 2), men dessa kommer att uppdateras till det senaste år som det finns uppgifter för innan reformen träder ikraft.

Fritid och bibliotek

Basbeloppet som omfattar verksamheterna inom idrotts-, ungdoms-, kultur- och biblioteksområdet fastställs i utgångsläget inte på basen av de verkliga nettodriftskostnaderna, utan här används bedömningsbaserad grund.

Basbeloppet för Medis beräknas på basen av verkliga nettodriftskostnader inom området enligt den officiella ekonomistatistiken. Nettodriftskostnaderna fördelas på alla invånare på Åland det aktuella året som basbeloppet räknats fram. Eftersom de här verksamheterna till betydande delar rymmer uppgifter som inte i detalj regleras i lag kan dessa basbelopp framöver dock fastställas till andra nivåer. Såvida LR och kommunerna inte kommer överens om annat justeras även basbeloppen för de här verksamheterna enligt basprisindex för den kommunala sektorn.

KST-basbelopp

Också för verksamheterna som omfattas av den så kallade KST-reformen, fastställs ett basbelopp med de verkliga nettodriftskostnaderna som grund. Beloppet grundar sig vid reformtidpunkten på nettodriftskostnaderna för handikappvården, specialomsorgen, barnskyddet, missbrukarvården, den så kallade övriga socialvården samt en beräknad kostnad för social förvaltning för dessa områden. Nettodriftskostnaderna för de här områdena fördelas på antalet invånare i åldersgruppen 7-64 år för hela Åland vid fastställandet av basbeloppet. När organisationsreformen som omfattar de här verksamheterna har trätt ikraft kommer grunden för basbeloppet att vara nettodriftskostnaderna inom den eller de organisationer som sköter verksamheterna fördelat på samma åldersgrupp av invånare.

3. Övriga kommentarer som ligger utanför systemet

3.1. Hantering av kompensationer för avdrag i beskattning samt kompensationer för kapitalinkomster

Kapitalinkomster beskattas av staten. Således tillfaller dessa inkomster staten, som sedan via klumpsumman överförs till landskapet. Det innebär att dessa intäkter inte tillfaller kommunen, medan Landskapet genom klumpsumman till viss del återfår dessa kapitalinkomster. Av denna orsak kompenserar Landskapet kommunerna för dessa intäktsbortfall, genom kompensation för kapitalinkomster från de företag som beskattas för kapitalinkomst. Genom denna kompensation erhåller således kommunerna en andel av företagets avkastning

oberoende av vilken juridisk företagsform dessa har. Denna kompensation ingår inte i skattekompletteringen, eftersom att det är en statsskatt.

Projektgruppen för revideringen av landskapsandelssystemet föreslår att kompensationen för kapitalinkomster fortsätter. I runda tal rör det sig om 700 000 euro per år som kommunerna erhåller i kompensation.

För övriga kompensationer, för exempelvis olika avdrag i beskattningen, så tas beslut om eventuell kompensation av lagtinget vid varje potentiellt avdrag.

3.2.Redovisningsprinciper

I samband med ett nytt landskapsandelssystem så rekommenderas starkt att gemensamma redovisningsprinciper utarbetas för alla Ålands kommuner. Nu finns skillnader i metod mellan hur kommuner kostnadsför utgifter, vilket leder till snedvridning i underlagen vid uppföljningar och fastställelse av basbelopp. Kommunerna kunde samarbeta mera inom detta område, ett gemensamt redovisningsarbete skulle gynna landskapsandelssystemet och jämförbarheten på sikt.

3.3.Utvärdering av landskapsandelssystemet 2018-2022

Utvärdering av systemet bör utföras senast med start år 2022. Orsaker till varför det är viktigt med en utvärdering förklaras dels i att omvärlden är i konstant förändring och ett ekonomiskt system kan inte fånga in alla förändringar som kan tänkas ske, som påverkar utfallet i ekonomin. Dels är det viktigt att se över vad som fungerat bra respektive mindre bra, med avseende på målsättningarna. Resultatet av en utvärdering måste inte vara att systemet förändras, men det är viktigt att en utvärdering görs för att utvärdera eventuella behov av justeringar.

4. Diskussion

Olika tillvägagångssätt för att fastställa vad en kommun ska erhålla i den s.k kalkylerade landskapsandelen kan tillämpas. Att försöka sig på en mer avancerad uträkning av strukturkostnad på vad serviceproduktionen faktiskt får kosta är också möjlig. Det skulle kunna innebära en kalkyl på mer detaljerad nivå vad olika delar av serviceproduktionen ska få kosta. Exempelvis vad kostar lokalhyror, personallöner, övriga kostnader. Detta skulle innebära ett mer komplicerat system som i högre grad riskerar bygga på tolkningar och där varje del av en strukturkostnad skulle kunna diskuteras. Frågan vilken kommun som då ska ligga till grund för denna strukturkostnad blir förstås avgörande. Projektgruppen anser ett sådant tillvägagångssätt som oändamålsenligt för de åländska förhållandena.

Vidare finns det flera möjliga varianter på hur ett system kan byggas upp, med olika för- och nackdelar. Svåra frågor som alltid kvarstår är avvägningen mellan ett komplicerat och i hög grad matematiskt baserat system eller ett mer lättförståeligt och ”enklare” system. Ett mer avancerat system kanske kan tänkas bli mer ”rättvist” men till priset av transparens och förutsägbarhet. En total ”rättvisa” är också svår att uppnå i ett ekonomiskt utjämningsystem.

En osäkerhetsfaktor i beredningen av detta system är vilken modell kommunerna slutligen kommer överens om gällande kostnadsfördelningen inom de områden som omfattas av KST. Om det under reformarbetet framkommer nya uppgifter om hur kostnadsfördelningen kommer att se ut framöver, är det fortfarande under beredningsprocessen möjligt att justera i parametrarna inom ramen av LS-systemet på basen av den nya informationen.

Varje del för sig i detta system ämnar utjämna opåverkbara skillnader mellan kommuner. Det är därför viktigt att LS-systemet ska ses som en helhet. Att bara se på en del och jämföra den kommun per kommun är inte ändamålsenligt. Därför är det viktigt att erinra om att i slutändan är det är upp till kommunerna att själva bestämma hur man använder sina LS-andelar.

En viktig slutsats som projektgruppen kommit fram till i samband med arbetet att utforma ett nytt landskapsandelssystem är att det är väldigt svårt att hitta ett system som både är logiskt, realekonomiskt baserat, enkelt och lättförståeligt, och samtidigt ser till att alla de 16 enheterna som finns erhåller en rimlig ersättningsgrad. De 16 kommunerna som finns på Åland är väldigt olika i sin struktur och har olika förutsättningar. Målet generellt med denna typ av ekonomiska utjämningsystem är samtidigt att utjämna sådana skillnader, men när dessa 16 enheter på Åland är såpass små och olika varandra är det mycket svårt att hitta en modell som fungerar för alla. Relativt sett små skillnader i utfallet kan innebära märkbara belopp per invånare i de minsta kommunerna. I de flesta andra nordiska länder där ekonomiska utjämningsystem också tillämpas är enheterna som utjämnas mellan större, och således mindre sårbara för förändringar.

Avslutningsvis bör det betonas att vårdreformen i riket, den så kallade SOTE-reformen, fortfarande är under beredning och kan komma att innebära stora förändringar för såväl landskapet som kommunernas ekonomiska situation. Utformningen av finansieringslösning är tillsvidare varken känd i detalj eller fastslagen av riksdagen. Om finansieringslösningen följer de riktlinjer som regeringen i dagsläget uppger, där vården inom de reformerade landskapen

huvudsakligen finansieras med en statsskatt, kommer kommunalskatten i personbeskattningen att behöva sänkas avsevärt för att hålla det totala skattetrycket för invånarna på ungefär samma nivå som idag.

För de åländska kommunernas skulle en sådan finansieringsmodell innebära avsevärt lägre skatteinkomster med bibehållen omfattning på serviceproduktionen. Förslaget till finansieringen av landskapen i riket påverkar även det presenterade förslaget till landskapsandelssystemet i rätt betydande omfattning genom att skattekompletteringen skulle sjunka avsevärt. Om finansiering av landskapen genomförs med statsskatt på det sätt som regeringen nu föreslår kan ett alternativ vara att de åländska kommunerna kompenseras av landskapet som om de hade kvar beskattningsmöjligheten på nu gällande nivå. En sådan lösning skulle för det här föreslagna landskapsandelssystemet innebära att den kompensationen kunde räknas tillgodo som en skatteintäkt vid skattekompletteringen varvid omfattningen på skattekompletteringen hålls på föreslagen nivå. Kompensationen av skattebortfallet skulle således i sin helhet följa den skattekraft och den skattesats som gäller i respektive kommun medan skattekompletteringen jämnar ut skillnaderna i skattekraft mellan kommunerna. Till övriga delar påverkas den föreslagna landskapsandelssystemet inte av finansieringen av vårdreformen i riket.

Det är sammanfattningsvis av stor vikt att LR beaktar utvecklingen av vårdreformen i riket i den fortsatta beredningen av det nya landskapsandelssystemet.

Bilaga 1 – Referensgrupp

Den parlamentariska referensgruppen fick i uppdrag att ta fram övergripande effektmål för arbetet med revideringen av landskapsandelssystemet. Efter som att arbetet med revideringen pågick över ett regeringsskifte så innebar det att den parlamentariska referensgruppen bytte sammansättning i mitten av arbetet.

De tre första effektmålen togs beslut om av den första parlamentariska referensgruppen, bestående av, efter partiernas egna förslag:

Roger Nordlund, ordförande, Petri Carlsson (M), Gun-Mari Lindholm (M), Runar Karlsson (C), Veronica Thörnroos (C), Göte Winé (S), Sara Kemetter (S), Katrin Sjögren (Lib) , Brage Eklund (ÅF), Tony Asumaa (Lib)

Till sin hjälp i att ta fram effektmål hördes flera sakkunniga. Ett urval av höranden var: Åsubsdirektör Katarina Fellman, Representanter från landsbygd, skärgård och Mariehamn såsom stadsdirektör Heinonen, kommundirektör Brunström, kommundirektör Smeds. Från skolksektorn har Mariehamns bildningsdirektör Nilsson hörts, och skoldirektör Eriksson från norra Åland. Höranden i sociala sektorn har gjorts med sunds kommundirektör Andersén och socialsekreterare Peltonen.

Effektmålen som beslutades:

1 Landskapsandelssystemet ska ge kommunerna möjlighet att tillhandahålla likvärdig lagstadgad basservice. Målet nås genom inkomst- och kostnadsutjämning

2 Landskapsandelssystemet ska vara enkelt och förutsägbart. Målet nås genom en steglös modell och ett fåtal parametrar som styr fördelningen

3 Landskapsandelssystemet ska gynna hållbar tillväxt

Nästa parlamentariska referensgrupp tog beslut om det fjärde effektmålet. Gruppen bestod av, efter partierna själva valt representanter:

Mats Perämaa (ordf), Petri Carlsson, Anette Holmberg-Jansson (MSÅ), Sara Kemetter, Göte Winé, (S) Runar Karlsson, Veronica Thörnroos (C), Viveka Eriksson, Torsten Sundblom (L), Brage Eklund (ÅF), Stephan Toivonen (ÅLD), Sven-Eric Carlsson (OB).

4 Landskapsandelssystemet ska främja samarbete och samgång

Bilaga 2 – Styrgrupp

I arbetet med revideringen av landskapsandelssystemet 2018-2023 tillsattes även en styrgrupp.

Mariehamns stad och Ålands kommunförbund fick möjlighet att utse en representant vardera. Styrgruppen bestod således av

Magnus Sandberg, Barbara Heinonen (senare ersattes av Emma Dahlén), Conny Nyholm, Runa Tufvesson, och ordförande Mats Perämaa (vid regeringsbytet tillträdde Perämaa, före det var ordförande Roger Nordlund).

Uppdraget bestod i att

Ansvara över:

- Säkerställa att projektet lyckas med avseende på effektmål och resultat, effektmålen beslutas av den parlamentariska referensgruppen.
- Stödja projektledare samt projektgrupp
- Vara den formella länken mellan projektet och den berörda verksamheten
- Beslutar i ärenden där projektledningen inte har befogenhet

Styrgruppen har befogenhet att:

- Godkänna och ändra projektplanen
- Initiera analyser inom ramen för projektet
- Godkänna leverans och överlämning av resultat

Bilaga 3 – Projektgrupp

En projektgrupp har tillsatts av styrgruppen. Projektledare för styrgruppen har Robert Lönnqvist varit, och projektmedarbetare Direktör Katarina Fellman (Åsub), Robert Lindfors (extern konsult), Robert Lindblom (budgetplanerare på LR).

Uppdraget har varit att fullfölja den parlamentariska referensgruppens effektmål och göra ett så bra landskapsandelssystem som möjligt.

En projektplan har även skrivits. Viktiga utdrag ur projektplanen finnes nedan:

Projektets omfattning

Projektet innefattar att revidera det nuvarande landskapsandelssystemet. Revideringen innebär att grundtanken från föregående system används, så att systemet är utjämnande även i fortsättningen. Kalkylerade belopp, basbelopp, kan fortfarande användas som bas för fördelningen.

Revideringen ska resultera i en rapport samt Excel-uträkningar för hur systemets utfall blir för åren 2008-2017. För åren som ligger framåt i tiden används prognoser som dataunderlag i mån av möjlighet.

Projektidé

Projektet bidrar till att uppnå ett system som fördelar ekonomiska resurser för att skapa förutsättningar för välfärd inom lagstadgade uppgifter, framförallt socialvård och bildning, för de åländska kommunerna. Detta ska ske utan att skapa avancerade svårförståeliga system. Detta nås även genom att använda kostnads- och inkomstutjämning som centrala faktorer i utjämnningen. Inom kostnadsutjämnningen används kalkylerade belopp – basbelopp- som grund för systemet. Systemet ska även gynna samarbete.

Avgränsningar

- Arbetet med lagberedning ingår inte i projektet
- Projektet bestämmer inte hur stor ekonomisk del som Landskapet tilldelar systemet
- Projektet tar inte ställning till hur stort ansvar som egentligen bör ligga på kommunerna, och vilken ekonomisk nivå som är tillräcklig
- Utbildning av kommunalt anställda ingår inte i projektet

Bilaga 4 – Olika delar som varit på förslag och utslutits

Beslut kring hur hantera olika delars medverkan eller icke medverkan i landskapsandelssystemet.

Grundskolan

1. Ta in ersättningsmodell för ersättande skolor?
  - 1.1 (grundskolelag, kap 8 paragraf 47) se även 24 paragraf för barnomsorgslagen för liknande ersättningssystem)
  - 2.1 Nej, ty det är ingen skyldighet i lag, således behöver inte landskapsandelssystemet ge ersättning för detta.
2. Basera antalet elever på basen av reella elever istället för Åsubs befolkningsstatistik 6-15?
  - a. Nej, ty det är problematiskt då elever flyttar, det tar länge och är administrativt krävande att hålla på och räkna vart elever flyttar, och detta har prövats förut och visade sig vara arbetsdrygt.
3. Ta bort LS-andelar i kommuner med många elever som får hemundervisning, med motivering att kommuner då får pengar för elever de inte har?
  - a. Nej, ty det motverkar enkelheten i systemet. Hemundervisning rör sig om ca 20 elever nu (2015) därför anses det vara så pass lite pengar att det inte bör påverka enkelheten i systemet. Barnen ska därtill ha möjlighet att få undervisning i skolan om de avbryter hemundervisningen.
4. Fortsatt extra stöd för STR (träningsundervisning)
  - a. Tas hänsyn till i utjämningsdelen

Övriga delar

1. Bör det finnas en mekanism som ger bonus till kommuner som växer mest befolkningsmässigt på Åland?
  - a. Styrgrupp anser att det inte är bra med intern konkurrens mellan kommunerna på detta sätt. Detta innebär även ytterligare en del, som kommer att ta finansiering från andra delar, och gör systemet mer komplext än nödvändigt. Det missgynnar effektmålen. Det blir vidare komplicerat då det kan bli diskussioner om olika markområden och huruvida kommuner vill överlåta dem då eller inte, med tanke på att kommuner då kunde få pengar från LS-systemet för befolkningsökning om bostäder byggs. Sammanfattningsvis så anser styrgrupp att denna del leder till felaktiga effekter och således tas denna del bort i systemet.

Bilaga 5 – Exempelberäkning, LS-andelar

I denna bilaga följer en beräkning på hur en exempelkommuns LS-andelar skulle kunna räknas fram. Detta för att förenkla förståelsen av systemet. Bakgrundsuppgifterna i räkneexemplet är påhittade enbart för exemplet. Exemplet tar inte upp all detaljnivå.

Exempelberäkning för LS-andelar:

1. Skattekomplettering

Uppgifter:

Hela Ålands beskattningsbara inkomst/inv i medeltal, 5 års medeltal: 16 000 euro/inv

Kommun Y:s beskattningsbara inkomst/inv, 5 års medeltal: 13 000 euro

Hela Ålands samfundsskatteören/inv i medeltal, 5 års medeltal: 2 000 euro

Kommun Y:s samfundsskatteören/inv i 5 års medeltal: 1 500 euro

Hela Ålands genomsnittliga skatteprocent: 17,00 %

Kommun Y:s genomsnittliga skatteprocent: 16,90 %

Kommun Y: 400 invånare

Beräkning:

Hela Ålands kompletteringsgräns: $16\ 000 + 2\ 000 = 18\ 000$ euro/inv

Hela Ålands kompletteringsgräns höjs med faktor: 1,20

Hela Ålands kompletteringsgräns blir således: $18\ 000 * 1,20 = 21\ 600$ euro/inv

Kommun Y:s beräkningsgräns: $13\ 000 + 1\ 500 = 14\ 500$ euro/inv

Hela Åland – kommun Y: $21\ 600 - 14\ 500 = 7\ 100$ euro/invånare

Utbetalning

Utbetalning, 90% av skillnaden, multiplicerat med skatteprocent. Kommun Y:s egen skatteprocent används ty den är lägre än Ålands medeltal.

$7\ 100 * 0,9 * 0,169 = 1\ 079,91$ euro / invånare

Total utbetalning: $1\ 079,91 * 400 = 431\ 964$ euro totalt

2. Kalkylerad landskapsandel

2.1. Ersättning för grundskola

Intervall personer	0-40	40-60	60-80	80-100	100-150	150+
Ersättningsgrad Av basbelopp %	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Basbelopp	24 260	15 095	10 782	4 313	2 156	1 078

Uppgifter

Kommun Y:s invånarantal i åldern 6-15: 62 invånare

Beräkning

Antal invånare i varje intervall, multiplicerat med tillhörande basbelopp, multiplicerat med ersättningsgrad.

Utbetalning

$$(40 * 24\,260 + 20 * 15\,095 + 2 * 10\,782) * 0,2 =$$

$$(970\,400 + 301\,900 + 21\,564) * 0,2 = 258\,773 \text{ euro}$$

2.2. Ersättning för socialvård

Socialvård Åldersgrupp	Kalkylerade basbelopp För varje åldersgrupp, euro.	Ersättningsgrad, procent
0-6	10 677	14
(7-64)	-	-
65-74	1 384	14
75-84	6 566	14
85+	20 762	14

Uppgifter:

Antal invånare i

0-6: 26

65-74: 64

75-84: 47

85+: 14

Beräkning:

Antalet invånare i varje åldersgrupp, multiplicerat med basbeloppet, multiplicerat med ersättningsgraden.

Utbetalning:

$$(26*10\ 677 + 64*1\ 384 + 47*6\ 566 + 14*20\ 762) * 0,14 =$$
$$(277\ 602 + 88\ 576 + 308\ 602 + 290\ 668) * 0,14 =$$

135 163 euro

3. Kostnadsutjämning och LS-andel för särskilda verksamhetsområden (områden inom KST och träningsundervisningen)**Uppgifter**

Kommun Y:s nettodriftskostnader (enligt kommunala ekonomistatistiken) i områdena var: 200 000 euro

Antal 7-64-åringar: 249 invånare

Kommun Y:s andel av hela Ålands 7-64-åringar: 1,2 %

Totalt antal 7-64-åringar Åland: 21 000

Totala nettodriftskostnader för hela Åland: 18 000 000 euro

Kalkylerade basbeloppet för de särskilda områdena: 882 euro/invånare

Ersättningsgrad: 14%

Beräkning

Kommun Y ges en LS-andel enligt basbelopp * antalet invånare i åldersgruppen 7-64 * ersättningsgraden.

Utjämningsdelen utjämnar kostnader mellan alla åländska kommunerna. Skillnaderna mellan nettodriftskostnader och "vad kommunen borde stå för" ersätts till 65 %. Observera att LS-andelen tillfaller kommunen, men i beräkningen av utjämnningen så räknas LS-andelen bort från nettodriftskostnaderna, för att systemet bara ska ta hänsyn till vad som återstår för kommunerna att ersätta.

Utbetalning

LS-andel till kommun Y: 882 euro/inv * 249 * 0,14 = 30 747 euro

Summerad LS-andel för hela Åland: 882 euro/inv * 21 000 inv * 0,14 = 2 593 080 euro

Kostnader för Åland efter LS-andelar: 18 000 000 – 2 593 080 = 15 406 920 euro

Utjämnning:

((Kommun Y:s nettodriftskostnader – kalkylerad LS-andel) - (Vad kommunen borde betala)) * 0,65 =

$$((200\ 000-30\ 747)-(0,012*15\ 406\ 920))*0,65= ((169\ 253)-(184\ 883))*0,65=-10\ 160\ \text{euro}$$

Således erhåller kommun Y: 30 747 euro i LS-andelar, och ersätter resten av Åland med 10 160 euro i utjämningsdelen. Nettot för denna del är således 30 747-10 160= 20 587 euro.

4. Skärgårdstillägg

Kommun Y är ingen skärgårdskommun. Men om kommunen skulle ha varit en skärgårdskommun hade den erhållit skärgårdstillägg inom skolsektorn och socialvård enligt nedanstående. Hade kommunen varit en del av ytterskärgården hade nedanstående stödprocenter varit ännu högre, samt kommunen hade haft möjlighet att söka anläggningsstöd.

I grundskolan skulle kommun Y erhålla 14 % tillägg på basbeloppet i åldersintervallen 0-40 och 40-60. Detta skulle således innebära ett tillägg för kommun Y (som har 62 inv):

$$(40*24\ 260*+20*15\ 095)*0,14= (970\ 400+301\ 900)*0,14= 178\ 122\ \text{euro extra}$$

I socialvården erhåller skärgårdskommunen också högre stödprocent. Där är stödprocenten totalt 29 procent, dvs ett tillägg på 15 procentenheter. Från uträkningen av LS-andelen inom socialvård ovan följer således nedanstående tillägg:

$$(277\ 602+88\ 576+308\ 602+290\ 668)*0,15= 144\ 817\ \text{euro extra}$$

5. Främjande av fritid och bibliotek, såsom idrott, kultur samt Medis-verksamhet

Uppgifter:

Kalkylerat basbelopp för området: 150 euro/inv

Antalet invånare i kommun Y: 400

Ersättningsgrad: 10 %

Beräkning:

Basbeloppet*antalet invånare*ersättningsgraden

Utbetalning:

$$150*400*0,10=6\ 000\ \text{euro}$$

6. Samarbetsstöd/samgångsstöd

Inte ansökt om samarbetsstöd eller samgång.

Total utdelning, euro	Skattekomplettering	Grundskola	Socialvård	LS-andel och utjämnings	Övriga delar	<u>Total</u>
Kommun Y	431 964	258 773	135 163	20 587	6 000	<u>852 487</u>

Bilaga 6 – Referenslista

Lönnqvist, Robert (2015). *Utvärdering av landskapsandelssystemet för perioden 2008-2013*, ÅUS 2015:1

Söderdahl, Fabian (2015). *Kommunala utjämningsystem i Norden - En jämförelse mellan landskapsandelssystemet och kommunala utjämningsystem i Finland, Sverige och Norge*, Ålands landskapsregering

Ålands författningssamling, *Landskapslag (2012:87) om upphävande av landskapslagen om kompensation för förlust av skatteintäkter*, Ålands landskapsregering

Ålands författningssamling, *Landskapslag (2015:24) om kompensation till kommunerna för sjukdomskostnadsavdraget 2014 och 2015*, Ålands landskapsregering

Ålands författningssamling, *Landskapslag (2016:2) om en kommunalt samordnad socialtjänst*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (1993:70) om landskapsandelar till kommunerna*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (1993:71) om planering av och landskapsandel för socialvården*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (1993:72) om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (1993:73) om bosättningsstrukturgrupper*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (1997:76) om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (2007:14) om kompensation för förlust av skatteintäkter (2007:75)*, Ålands landskapsregering

Ålands lagsamling, *Landskapslag (2012:18) om kompensation för uteblivna inkomster från beskattningen av kapitalinkomst*, Ålands landskapsregering

Ålands statistik- och utredningsbyrå (2013), *Prisindex för den kommunala basservicen på Åland 2013* <http://www.asub.ax/files/prisindex13.pdf>

Ålands statistik- och utredningsbyrå (2014), *Rapport 2014:4, Finansieringen av Kommunernas socialtjänst*

Ålands statistik- och utredningsbyrå (2010), *ÅSUB Statistik 2010:4, Kommunernas och kommunalförbundens ekonomi och verksamhet 2009*, och densamma för åren 2011-2015
ÅSUB Statistik 2011:6, ÅSUB Statistik 2012:5, ÅSUB Statistik 2013:7, ÅSUB Statistik 2014:4, ÅSUB Statistik 2015:6